

The background features a large, light gray crosshair centered on the page. The intersection of the crosshair is divided into four quadrants. The top-left quadrant is dark gray, the top-right is light gray, the bottom-left is blue, and the bottom-right is white. The text is positioned in the white quadrant.

2019

SITUAȚIA
PERSOANELOR
REȚINUTE ȘI AFLATE
ÎN CUSTODIA
POLIȚIEI

RAPORT SPECIAL

SITUAȚIA PERSOANELOR
REȚINUTE ȘI AFLATE ÎN
CUSTODIA POLIȚIEI

**RAPORT
SPECIAL**

Chișinău, 2019

Sumar

Lista abrevierilor	5
Introducere	6
Scopul și metodologia cercetării	8
I. Procesul decizional de aplicare a reținerii	10
1.1. Subiectul competent să adopte decizia de reținere a persoanei ...	10
1.2. Împrejurările care fundamentează decizia de reținere	18
1.3. Etapele procesului decizional de reținere	22
1.4. Acțiunile ulterioare adoptării deciziei de reținere	27
II. Reținerea persoanei de către poliție	28
2.1. Subiectul competent să rețină persoana în procesul penal	28
2.2. Procedura reținerii persoanei de către poliție	31
2.3. Termenul reținerii și perioada detenției	34
2.4. Asigurarea dreptului la informare a acuzatului în cadrul reținerii	36
III. Escortarea și transportarea persoanei reținute	39
3.1. Autoritatea competentă să decidă și execute escortarea și/ sau transportarea persoanei reținute	39
3.2. Procedura de escortare și transportare a persoanei reținute	44
3.3. Locul escortării persoanei reținute	52
3.4. Realizarea dreptului la informare în cadrul escortării/ transportării persoanei reținute	55
IV. Plasarea în detenție a persoanei reținute	56
4.1. Subiectul competent să decidă plasarea în detenție a persoanei reținute	56
4.2. Procedura plasării în detenție a persoanei reținute	56
4.3. Locul și condițiile de detenție a persoanei reținute	58
4.4. Garantarea dreptului la informare a persoanei reținute plasate în detenție	62

Concluzii și recomandări:	64
I. Procesul decizional de aplicare a reținerii	64
II. Reținerea persoanei de către poliție	66
III. Escortarea și transportarea persoanei reținute:	67
IV. Plasarea în detenție a persoanei reținute	70
Anexa 1	71
Informații privind izolatoarele de detenție provizorie	71
Anexa 2	73
Extras din interviurile cu persoanele reținute realizate de OAP	73
Anexa 3	76

Acest raport a fost elaborat cu susținerea financiară a Departamentului Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova în cadrul proiectului „Managementul reținerii și deținerii în Inspectoratele de poliție a Republicii Moldova”, implementat de Oficiul Avocatului Poporului. Opiniile exprimate în acest raport aparțin în exclusivitate autorilor și nu reflectă neapărat poziția instituției finanțatoare.

Director de proiect, responsabil de ediție:

Alexandru ZUBCO,

Șef Direcție, Direcția prevenirea torturii din cadrul Oficiului Avocatului Poporului

Autori:

Mihail COTOROBAI, Avocatul Poporului (Ombudsmanul) Republicii Moldova

Elena CROITOR, doctor în drept

Mihaela VIDAICU, doctor în drept

Victor MUNTEANU, director al Departamentului Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova, doctorand

Au contribuit:

Ludmila BODRUG,

Consultant principal, Direcția prevenirea torturii din cadrul Oficiului Avocatului Poporului

Iurie DUBENCO,

Consultant superior, Direcția prevenirea torturii din cadrul Oficiului Avocatului Poporului

Lilian TUDOSAN,

Consultant superior, Direcția prevenirea torturii din cadrul Oficiului Avocatului Poporului

Mihaela BURDUJA,

Coordonatoare de program, Departamentul Justiție și Drepturile Omului al Fundației Soros-Moldova

Situația persoanelor reținute și aflate în custodia poliției: Raport special / Mihail Cotorobai, Elena Croitoru, Mihaela Vidaicu [et al.]; au contribuit: Ludmila Bodrug [et al.]; dir. de proiect, resp. ed.: Alexandru Zubco; Oficiul Avocatului Poporului. – Chișinău: S. n., 2019 (Tipogr. „Bons Offices”). – 88 p.

Referințe bibliogr. în subsol. – Apare cu sprijinul financiar al Dep. Justiției și Drepturilor Omului al Fundației Soros-Moldova. – 300 ex.

ISBN 978-9975-87-486-1.

343.12/.13+351.74 (047.3)

S 53

Lista abrevierilor

CoEDO – Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale

CPP – Codul de procedură penală

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

IGP – Inspectoratul General al Poliției

IGC – Inspectoratul General de Carabinieri

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

OAP – Oficiul Avocatului Poporului

Introducere

Siguranța persoanei nu este o condiție negociabilă și trebuie asigurată fiecăru-i om, indiferent de statutul procesual care-i este atribuit într-un moment sau altul, pe întreg parcursul interacțiunii dintre organele de justiție și coercitive ale statului. Altfel spus, restricționarea anumitor drepturi impusă de condiția și statutul procesual nu permite și desconsiderarea siguranței persoanei. Restricționarea dreptului la libertate poate produce „efecte secundare” ireparabile, total contrare normelor de protecție a drepturilor omului. Atunci când o persoană reținută și plasată în custodia poliției va suferi o înrăutățire gravă a condiției sale medicale sau această măsură extremă îi este aplicată cu încălcarea demnității sale umane, sau persoana reținută rămâne neinformată privind motivele reținerii, sau nu i se oferă posibilitatea contactării rudelor – în fiecare din aceste situații suntem în fața unui abuz, cu toate consecințele morale și legale.

Având în vedere faptul că reținerea, arestarea preventivă și pedeapsa cu închisoarea sunt intervenții extrem de severe ale statului într-un drept fundamental, mecanismele folosite pentru aplicarea lor se bucură (sau ar trebuie să se bucure) de prevederi legale extinse, dar, în același timp, limpezi, care să determine competența de intervenție și modalitățile de asigurare a respectării drepturilor persoanei reținute, arestate sau condamnate la pedeapsă privativă de libertate.

Chiar dacă redusă ca durată de aplicare, reținerea este, prin natura sa, o privare de libertate, iar Poliția nu este doar autoritatea statală îndreptățită să o aplice, ci și garantul legalității și temeiniciei aplicării acestei măsuri procesuale de constrângere. Astfel, pentru angajații Poliției, reținerea impune și un șir de obligații ce vizează drepturile persoanei reținute. Dacă acestea nu sunt respectate, sau sunt respectate formal, consecințele legale sunt grave pentru toți subiecții implicați, direct sau indirect: polițist, procuror, bănuț, persoana vătămată, stat și societate, în general.

Aparent, în Republica Moldova reținerea este o măsură bine reglementată, iar garanțiile procesuale reflectă într-un tot standardele internaționale aplicate în cazul restricționării dreptului la libertate. La o privire mai atentă, această afirmație este doar parțial adevărată, mai ales când vine momentul

tehnichilor aplicate și a procedurilor de operare. Orice acțiune efectuată pe calea reținerii ar trebui să fie clară și standardizată: de la decizia de aplicare a acestei măsuri, la escortare, transportare și plasare în detenție. Aici, este vizibilă lipsa cosecvenței, managementul defectuos și insuficiența resurselor umane și financiare. Se constată o deconectare a prevederilor procesuale de managementul operațional. Această problemă nu suferă amânare: ea trebuie înțeleasă și, respectiv, abordată în complex și multisectorial. Deși cheia succesului se găsește la Poliție, este puțin probabil să avansăm fără un dialog deschis și cooperare cu societatea civilă, mediul academic, sistemul de sănătate publică, sistemul de justiție și avocatul poporului.

Întrucât *Codul de procedură penală* nu poate reglementa în detaliu toate etapele sus-numite ale aplicării reținerii, pentru a satisface cerințele CoEDO privind legalitatea detenției preventive, au fost elaborate și adoptate unele acte normative subordonate legii.

În acest scop, la 30 martie 2018, prin Ordinele IGP nr. 193, nr. 194 și nr. 195 au fost aprobate *Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în izolatorul de detenție preventivă*, *Procedura standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* și *Procedura standard de operare pentru reținere*. Se pare că aceste acte se aplică în paralel cu *Ordinul MAI nr. 223 din 06.07.2012 privind activitatea izolatoarelor de detenție provizorie ale Ministerului Afacerilor Interne*, *Ordinul MAI nr. 77 din 31.12.2013 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la procedura de identificare, înregistrare și raportare a pretinselor cazuri de tortură, tratament inuman sau degradant*, *Ordinul MAI nr. 5 din 05.01.2004 privind modul de organizare și desfășurare a activității de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute și arestate în izoloarele de detenție provizorie ale comisariatelor de poliție etc.*

Fiind elaborate de IGP cu participarea nemijlocită a societății civile, în particular a Fundației Soros-Moldova, aceste *Proceduri Standard de Operare* vizează nu doar aspecte de procedură, dar conțin și prevederi, care pot fi considerate, eminate, garanții procesuale ale drepturilor fundamentale ale persoanei supuse reținerii, la toate etapele aplicării acestei măsuri procesuale de constrângere. Valoarea practică a acestor *Proceduri Standard de Operare* este certă. Cu toate acestea, putem constata că implementarea lor, ajustarea periodică și completarea este încă la început de cale. E nevoie de multă voință, instruire și abordare multisectorială.

Scopul și metodologia cercetării

Date fiind complexitatea instituției și novațiile normative în domeniul reținerii, prezentul raport a avut drept **scop** cercetarea multilaterală a reținerii, pornind de la premisele normative și factologice ale recurgerii la privarea de libertate și finalizând cu activitatea practică de plasare și executare a detenției de către acuzat. Prisma constantă de analiză au fost garanțiile și mecanismele de asigurare a drepturilor procesuale și fundamentale ale reținutului. Au fost valorificate ambele dimensiuni ale reținerii: cea de reglementare și cea aplicativă. Astfel, a fost supusă examinării procedura de reținere propriu-zisă, verificarea legalității și temeiniciei acesteia de către toți subiecții investiți prin lege cu o astfel de competență, escortarea și detenția nemijlocită.

Actualitatea și **scopul** cercetării sunt susținute și de datele statistice, potrivit cărora în anul 2018 au fost reținute 7496 persoane, dintre care 155 femei și 105 minori. În total, în izolatoarele de detenție preventivă au fost plasate 6289 persoane, dintre care 2242 – în Izolatorul din Chișinău.

Din punct de vedere **metodologic** raportul se fundamentează pe analiza cadrului normativ aplicabil rezultatelor a 36 de vizite realizate de Avocatul Poporului pe parcursul anului 2018, pe interviurile cu angajații Poliției, procurori, persoanele reținute și colaboratorii serviciului medical al IDP, pe rapoartele precedente de monitorizare ale Avocatului Poporului.

Toata acestea, în ansamblu, au făcut posibilă abordarea complexă a instituției reținerii și a aplicării practice a acesteia. Interviurile realizate au permis stabilirea nu doar dacă drepturile fundamentale ale reținutului au fost respectate, ci și poziția practicienilor cu privire la aspectele problematice de aplicare a normelor în domeniu.

Vizitele de monitorizare și interviurile cu acuzații reținuți, la rândul lor, au completat, confirmat sau contrazis relatările angajaților poliției și conduita acestora în situații practice, concrete.

Prin urmare, acest raport oferă o viziune de ansamblu a instituției reținerii. Autorii încearcă să determine dacă normele și mecanismele de aplicare sunt clare, accesibile și previzibile. Bineînțeles, autorii nu pretind că dețin

adevărul în ultimă instanță. Scopul lor este, mai degrabă, să readucă în discuție necesitatea detalierii legislației și a dezvoltării unui management adecvat, care să facă respectul pentru drepturile omului la această etapă real și vizibil, nu iluzoriu și posibil.

I. Procesul decizional de aplicare a reținerii

1.1. Subiectul competent să adopte decizia de reținere a persoanei

Procedura penală a instituit măsuri de constrângere pentru a garanta executarea pedepsei sau repararea prejudiciului cauzat prin fapta penală. Scopul acestora este de a restricționa anumite drepturi ale acuzatului, exercitarea liberă a cărora ar putea avea un impact negativ asupra soluționării echitabile a cauzei. În sistemul legal al măsurilor procesuale de constrângere arestarea preventivă și reținerea ocupă locul central datorită gradului de intervenție în dreptul fundamental la libera circulație, fiind în esență măsuri privative de libertate. Astfel, potrivit art. 165 alin. (1) *Codul de procedură penală*, constituie **reținere** privarea de libertate a persoanei pe o perioadă scurtă de timp, dar care nu depășește 72 de ore. În funcție de subiectul supus reținerii, de circumstanțele în care are loc sau de scopul aplicării acestei măsuri, legea stabilește termene maxime speciale de 24 ore (în cazul reținerii minorilor) și 6 ore (dacă reținerea se face cu scopul identificării persoanei). Și *Codul contravențional* permite aplicarea măsurii reținerii, pe care o definește drept o limitare de scurtă durată a libertății persoanei fizice. Ambele acte normative admit recurgerea la reținere doar pentru temeiurile strict stabilite.

Este necesar a sublinia că, reieșind din jurisprudența CtEDO (a se vedea, spre exemplu, *Bendenoun v. France*, § 47; *Lauko v. Slovakia*, §58; *Ziliberberg v. Moldova*, § 34, et al.), contravenția poartă un caracter penal, iar persoana supusă măsurilor de constrângere contravenționale este subiect al acuzației în materie penală. Prin urmare, persoana reținută contravențional beneficiază de drepturile și garanțiile oferite de art. 6, para 1 al CoEDO, în egală măsură cu acuzatul reținut în cadrul procesului penal. Totodată, în virtutea prevederii art. 424 al Codului Contravențional, dacă în procesul examinării cauzei contravenționale se constată că încălcarea conține elementele constitutive ale infracțiunii, agentul constatatator remite materialele procurorului sau ofițerului de urmărire penală, după competență. Neexecutarea, în acest

caz, a obligațiilor derivate din art. 6 para 1 al CoEDO poate constitui impediment al reținerii procesual-penale și, implicit, al desfășurării procesului penal în cauza dată.

Fiind o măsură privativă de libertate, reținerea impune statului, în temeiul art. 5 și protocolului 4 art. 2 ale CoEDO, obligația pozitivă de a stabili garanții suficiente și eficiente în vederea protejării persoanei împotriva oricăror privări arbitrare de libertate. În acest sens, Codul de procedură penală, reglementează chiar în art. 1 alin. (3) că *organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sunt obligate să activeze în așa mod încât [...] nici o persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrângere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale*. Fiind inclusă în Capitolul I al Titlului V al CPP, reținerea se atribuie în mod expres la categoria măsurilor procesuale de constrângere, solicitând, în acest sens, toate garanțiile oferite de actul internațional sus-numit.

Una din principalele modalități de asigurare a dreptului persoanei la libertate și liberă circulație o constituie reglementarea exhaustivă a persoanelor investite prin lege cu dreptul de a reține. Potrivit normelor legale în vigoare, reținerea persoanei poate fi aplicată de către procuror, Poliție, Poliția de Frontieră, Centrul Național Anticorupție, Serviciul Vamal, Serviciul Fiscal de Stat, comandanții unităților și formațiunilor militare, șefii instituțiilor militare, șefii instituțiilor penitenciare, comandanții de nave și aeronave, instanțele de judecată și judecătorii de instrucție, carabinierii¹. Întrucât sunt subiecți cu drept de a priva prin reținere persoana de libertate, de competența acestora este, ca regulă, și luarea deciziei în acest sens, mai ales pentru cazurile flagrante în care intervin în calitate de organe de constatare.

Premisele acestor atribuții (de a lua decizia și de a reține propriu-zis subiectul) sunt fixate în art. 20 lit. f) al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, potrivit căruia *în domeniul investigării infracțiunilor și contravențiilor și al urmăririi penale Poliția are atribuția de a reține persoane în condițiile stabilite de legislație*. În sensul acestor prevederi legale, Poliția este

¹ Obiectul prezentei cercetări îl constituie doar reținerea neplanificată realizată de către Poliție, de aceea competențele celorlalți subiecți, care nu sunt parte a acestei instituții publice specializate din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, nu vor fi reflectate.

reprezentată de subdiviziunile specializate, precum Inspectoratul Național de Patrulare, Inspectoratul Național de Investigații, Direcția Generală Securitate Publică, Direcția Generală Urmărire Penală și subdiviziunile teritoriale ale acestora. Din rândul angajaților acestor subdiviziuni specializate, doar ofițerii de urmărire penală au atribuția expres reglementată de aplicare a reținerii în calitate de măsură procesual-penală de constrângere, dată fiind competența stabilită în art. 166 CPP. În privința celorlalte subdiviziuni specializate, legea procesual-penală admite aplicarea reținerii doar în contextul actelor de constatare cu obligația ulterioară, stabilită de art. 273 alin. (4) CPP de predare a persoanei reținute organului de urmărire penală, care va proceda în ordinea stabilită de art. 165–174 CPP.

Mai mult, *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* divizează oarecum atribuțiile poliției în raport cu subdiviziunile specializate ale acesteia, formate în temeiul și în conformitate cu art. 14 al respectivei legi. Astfel, art. 20 al acestui act normativ guvernează investigarea infracțiunilor, contravențiilor și urmărirea penală, făcând implicit referire la competența Direcției Generale Urmărire Penală și la cea a Inspectoratului Național de Investigații. Art. 21 al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* reglementează menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității publice, protecția drepturilor și a intereselor legitime ale persoanei și comunității, făcând referire, prin sfera atribuțiilor indicate în textul de lege, la competența Inspectoratului Național de Patrulare și la cea a Direcției Generale Securitate Publică.

Prevederile art. 22 al aceluiași act normativ atribuie Poliției împuterniciri legale în materia asigurării înfăptuirii justiției, care ar forma sfera de intervenție a Poliției Judecătorești și care continuă să fie subdiviziune specializată a Inspectoratului General de Poliție, deși potrivit Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011 – 2016, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16 februarie 2012, *Poliția judecătorească* urma să treacă în subordinea Ministerului Justiției. Noua **Strategie de reformare a Poliției și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia** subliniază imperativul realizării acestui obiectiv în perioada imediat următoare. Până atunci, însă, competențele Poliției judecătorești rămân împărțite, mai mult arbitrar, pe subdiviziunile existente ale acesteia.

Drept urmare, este necesară o analiză coroborată a două texte de lege. Astfel, potrivit art. 273 alin. (1) lit. a) și a¹) Poliția, cu structurile sale specializate și teritoriale, precum și Poliția de Frontieră, în calitate de instituție subordonată Ministerului Afacerilor Interne, au prerogativa legală, conferită de alin. (4) art. 273 CPP de a reține persoana. Cu toate acestea, doar în atribuțiile Poliției de Frontieră, potrivit art. 6 alin. (4) lit. b) și în atribuțiile identificate mai sus ale Inspectoratului Național de Investigații și ale Direcției Generale Urmărire penală este direct prevăzută posibilitatea de a priva persoana de libertate prin reținere. În partea care ține de menținerea, asigurarea și restabilirea ordinii și securității publice, protecția drepturilor și a intereselor legitime ale persoanei și comunității, lit. p) alin. (1) art. 21 prevede pentru Inspectoratul Național de Patrulare și Direcția Generală Securitate Publică prerogativa aplicării acestei măsuri de constrângere doar pentru a *reține și deține în locuri special stabilite străinii care au intrat clandestin, se află ilegal și sunt supuși expulzării de pe teritoriul Republicii Moldova*.

Poliția Judecătorească, în temeiul art. 22 al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, nu are nici o competență în materie de reținere, deși, în situația infracțiunilor de audiență, în cazul în care instanța, potrivit art. 335 alin. (2) CPP, dispune reținerea făptuitorului, este necesară intervenția acesteia. Mai mult, art. 171 CPP, reglementând procedura reținerii în cazul infracțiunilor de audiență obligă instanța să transmită neîntârziat copia de pe încheiere și persoana reținută procurorului **sub escorta poliției judiciare**. În acest caz particular, decizia reținerii *de facto* o ia instanța de judecată, iar cea privind reținerea de drept – procurorul, care potrivit aceleiași norme, după ce va primi materialele și va fi adusă persoana reținută, va proceda conform legii.

Totodată, în calitate de subdiviziuni specializate ale Poliției activează: Brigada de Poliție cu destinație specială „Fulger”, Centrul Chinologic, Centrul tehnico-criminalistic și de expertize judiciare, Direcția inspectare efectiv, et al. Prin *Regulamentul privind organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne*, aprobat prin **Hotărârea Guvernului nr. 283 din 24.04.2013**, aceste subdiviziuni specializate au funcții de suport, iar în prevederile pct. 25 al Regulamentului dat nu pot fi identificate competențe legate de luarea deciziei de a priva persoana de libertate prin reținere. Este necesar de a evidenția că, potrivit *Regulamentului*

și contrar prevederilor *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, acestea sunt subdiviziuni specializate ale IGP, nu ale Poliției, de unde derivă concluzia identității *unității centrale de administrare și control a Poliției*, adică IGP (în definiția dată de art. 12 alin. (1) al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*) cu instituția publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor, adică Poliția (în definiția oferită de art. 2 al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*).

În susținerea aceleiași poziții, art. 24 alin. (4) al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* stabilește că „**fiecare polițist, pe tot teritoriul țării, indiferent de funcția pe care o deține, de locul în care se află în timpul sau în afara orelor de program**, în cazul în care sesizează existența unor circumstanțe sau fapte care periclitizează ordinea de drept, viața sau sănătatea persoanelor ori alte valori sociale, **este obligat** să comunice despre aceasta celei mai apropiate subdiviziuni de poliție și **să întreprindă măsurile posibile pentru** prevenirea și curmarea infracțiunii sau contravenției, acordarea primului ajutor persoanelor aflate în pericol, **reținerea și identificarea făptuitorilor**, depistarea martorilor oculari și pentru paza locului în care s-a produs evenimentul”. Conform art. 14 alin. (1) al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, subdiviziunile specializate ale Poliției sunt unități ale Poliției de competență teritorială generală. Totodată, aceeași normă stabilește că subdiviziunile specializate sunt înființate cu scopul îndeplinirii atribuțiilor specifice ale Poliției, fixate expres în art. 18–23 ale *Legii*. În pct. 22 al *Regulamentului privind organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne* este stipulat în mod expres că structura și regulamentele de activitate ale subdiviziunilor specializate se stabilesc prin ordinul ministrului afacerilor interne. În coroborare cu art. 14 al *Legii*, această normă indică asupra posibilității stabilirii în competența subdiviziunilor specializate doar a atribuțiilor direct reglementate de lege, făcând imposibilă investirea acestor unități ale Poliției cu prerogative pe care legea nu le oferă reieșind din specializarea stabilită.

Din textele de lege citate mai sus, inclusiv CPP al RM, s-ar impune concluzia potrivit căreia decizia de reținere și punerea ei în aplicare propriu-zisă poate fi realizată de orice angajat al subdiviziunilor specializate ale Poliției, deși acesta ar putea să nu aibă, conform statutului atribuit prin funcția ocupată, competență legată de prevenirea, investigarea, descoperirea infracțiunilor, menținerea ordinii publice, etc.

Din perspectivele enunțate, următoarele câteva aspecte afectează legalitatea în sensul CoEDO, în ceea ce privește claritatea și, implicit, previzibilitatea legii:

1. Lipsa de uniformitate între prevederile *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* și cele ale *Regulamentului privind organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne* în partea care ține de subdiviziunile specializate și statutul angajaților acestora și, mai ales, delimitarea între IGP și Poliție;
2. Lipsa unei determinări exprese a categoriilor de angajați ai Poliției care pot decide și/sau aplica reținerea, prin raportarea directă la subdiviziunile specializate respective.

Constituind o măsură privativă de libertate, reținerea pretinde în mod imperativ reglementarea **prin lege**, în mod expres și exhaustiv, a cercului de subiecți competenți să decidă aplicarea acesteia și, eventual, să o aplice. Temeiul acestei aserțiuni îl constituie chiar Constituția RM, care în art. 25 alin. (2) stabilește *inter alia* că reținerea este permisă numai în cazurile și în conformitate cu procedura prevăzută de **lege**.

Prin prisma prevederilor art. 273 CPP, Poliția, în sensul analizat anterior și Poliția de Frontieră (din cadrul Ministerului Afacerilor Interne) sunt organe de constatare care dețin prerogativa legală de a lua decizia de reținere, atât timp cât temeiurile de fapt și de drept o confirmă. Organul de urmărire penală, deși constituit și el în cadrul Poliției, este un titular distinct, cu drepturi extinse în cadrul reținerii, fiind singurul în drept să aprecieze necesitatea continuării detenției dispuse de ceilalți doi subiecți sau să decidă în mod independent asupra oportunității reținerii. Prin *Legea cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri*, nr. 219 din 08.11.2018, carabinierii nu doar că sunt investiți cu prerogativa oferită de art. 24 alin. (1) lit. l) să rețină persoana, ci au și obligația generală, stabilită și în sarcina angajaților Poliției, de a lua toate măsurile necesare pentru prevenirea, reprimarea

și/sau investigarea ulterioară a faptei prejudiciabile. Astfel, potrivit art. 25, alin. (2) al *Legii cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri*, „**în cazul în care există o bănuială rezonabilă privind unele circumstanțe sau fapte ce periclitează ordinea de drept, viața persoanelor sau alte valori sociale, fiecare carabinier, indiferent de funcția pe care o deține, de locul în care se află în timpul sau în afara orelor de program, este obligat să comunice** acest fapt la cea mai apropiată subdiviziune de poliție sau de carabinieri și **să întreprindă toate măsurile posibile** pentru prevenirea și curmarea infracțiunii sau contravenției, pentru acordarea primului ajutor persoanelor aflate în pericol, **pentru reținerea și identificarea făptuitorilor**, pentru identificarea martorilor și securizarea locului în care s-a produs evenimentul”.

Din prevederile legale citate mai sus rezultă prerogativa carabinierilor de a lua decizia de reținere inclusiv în cazul infracțiunilor, fără ca vreo prevedere a CPP al RM să confirme această competență². În virtutea faptului că Inspectoratul General de Carabinieri este autoritate specializată a statului, cu statut militar, aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne și nu a Poliției, carabinierii nu au calitatea legală de organ de constatare, potrivit legii procesual-penale, iar în cazul contravențiilor, Codul Contravențional, în art. 400 alin. (4¹), prevede competența acestora pentru faptele prevăzute la art. 69, art. 91 alin. (1), art. 911 alin. (16) și (18), art. 354, 355 și 357, care au fost săvârșite în timpul îndeplinirii misiunilor Inspectoratului General de Carabinieri de menținere, asigurare și restabilire a ordinii publice, de protecție a obiectivelor de importanță deosebită, de prevenire și combatere a terorismului, de asigurare a regimului stării de urgență, de asediu și de război. Competența carabinierilor este, în cazul dat, alternativă, deoarece legea prevede că aceste fapte ilicite *se constată și se examinează **inclusiv** de carabinieri*.

În condițiile în care, după pedepsele penale și unele sancțiuni contravenționale, măsurile procesuale de constrângere sunt cele mai restrictive de drepturi și libertăți fundamentale, limitarea cercului de subiecți îndreptați prin lege să aplice reținerea, constituie o garanție indispensabilă

2 Nu se au în vedere, în cazul dat, prevederile art. 168 CPP și dreptul cetățenilor de a prinde persoana bănuită de săvârșirea infracțiunii, întrucât norma este anterioară *Legii cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri*, are aplicabilitate generală și nu pretinde o reglementare distinctă în privința carabinierilor.

nu doar a dreptului la libertate și siguranță, ci și a respectării exigenței generale de legalitate și proporționalitate, solicitate în mod imperativ de CoEDO. Atât timp cât legea nu satisface criteriile de claritate, accesibilitate și previzibilitate, ea nu este compatibilă cu prevederile acestui act normativ internațional.

Din analiza textelor de lege enunțate, pot fi identificate două modalități de formare a deciziei privind aplicarea măsurii reținerii:

1. În cazul în care reținerea este efectuată de poliție, în calitate de organ de constatare, procesul decizional urmează două etape:
 - Determinarea necesității recurgerii la reținere prin constatarea motivelor și temeiurilor prevăzute de lege de către organul de constatare al Poliției;
 - Verificarea legalității și temeiniciei acestei decizii de către organul de urmărire penală sau procuror, în funcție de caz, care le poate confirma sau nu, prin întocmirea procesului-verbal privind reținerea de drept.
2. Dacă reținerea este efectuată nemijlocit de organul de urmărire penală, constatarea motivelor, identificarea temeiului și luarea deciziei de reținere are loc în cadrul unei singure etape.

În ambele situații, rezultatul activității decizionale, constatat într-un proces-verbal de reținere al organului de urmărire penală, va fi supus verificării de către procuror, care potrivit art. 167 alin. (1) urmează a fi informat în termen de 3 ore de la reținere. Acesta efectuează controlul asupra legalității reținerii persoanei (52 alin. (1) pct. 13) CPP). Prin urmare, în cazul în care reținerea se aplică de carabinieri, de poliția de frontieră sau de poliție, procesul de reținere urmează două etape procedurale, iar în contextul aplicării ei de către organul de urmărire penală procesul decizional este unic.

Reieșind din prevederile *Procedurii standard de operare pentru reținere* și raportându-le la subdiviziunile Poliției, decizia de aplicare a reținerii de fapt aparține angajatului poliției, care, în mod evident, include și ofițerul de urmărire penală, însă hotărârea de a dispune continuarea aplicării acestei măsuri procesuale de constrângere aparține în exclusivitate ofițerului de urmărire penală³.

3 Cu excepția situațiilor în care intervine competența procurorului, fie vizând cauza în general, fie privind doar aplicarea reținerii.

1.2. Împrejurările care fundamentează decizia de reținere

Perspectivile anterior enunțate nu se referă însă la aspectele psihologice ale formării deciziei de aplicare a reținerii, care sunt prealabile și/sau inerente celorlalte etape. În plus, psihologia formării convingerii privind necesitatea recurgerii la privațiunea de libertate se află în relație directă cu motivele și temeiurile reținerii, care, odată întrunite, generează o consecutivitate de operațiuni logico-procedurale.

În legea procesual-penală, ansamblul acestor circumstanțe definesc noțiunea de *bănuială rezonabilă*, care, în textul art. 6 pct. 4³ al CPP reprezintă *suspiciunea care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv de faptul că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei*.

În jurisprudența CtEDO se operează cu noțiunea *rezonabilitatea suspiciunii* sau *motive verosimile de a se bănuși* că persoana în privința căreia ar putea fi luată decizia de reținere ar fi comis infracțiunea. Aceasta se apreciază în temeiul faptelor sau informațiilor capabile să convingă un observator obiectiv că individul în cauză ar fi putut comite infracțiunea (*Ilgar Mammadov vs. Azerbaidjan*, pct. 88; *Erdagöz vs. Turcia*, pct. 51; *Fox, Campbell și Hartley vs. Regatul Unit*, pct. 32; *Selahattin Demirtaş vs. Turcia*, pct. 161). Suficiența faptelor și împrejurărilor se apreciază anume pentru această etapă și nu solicită probe de natură să convingă observatorul independent de vinovăția persoanei sau într-o măsură suficientă să se poată decida asupra condamnării acesteia.

Convingerea intimă privind existența bănușelii rezonabile trebuie să se bazeze, însă, pe toate circumstanțele cauzei, iar în cazul reținerii neplanificate realizate de către poliție, pe conduita persoanei, pe împrejurările care dau temei să se considere că a fost comisă o infracțiune, pe materializarea exterioară a intențiilor subiectului care ar putea fi apreciate, din punct de vedere al legii, drept motiv de reținere. Este esențial ca fapta în privința căreia există suficiente motive verosimile de a fi considerată drept comisă

să constituie infracțiune în sensul CoEDO. Sub acest aspect, nu este suficientă încadrarea juridică a faptei potrivit unei norme penale reglementate de dreptul intern, ci este imperativ de a aprecia și natura procedurilor, precum și gradul de severitate al pedepselor. Aceste ultime două aspecte urmăresc finalitatea excluderii competenței exclusive a statului în calificarea faptelor drept penale și, deci, eschivarea de la îndeplinirea obligațiilor pozitive și negative pe care le are în baza art. 5 al CoEDO prin atribuirea acestora la contravenții, delictе sau alte asemenea (*Benham vs. Regatul Unit*, pct. 56; *S., V., A vs. Danemarca* (Marea Cameră), pct. 90).

Potrivit *Ordinului IGP* nr. 195 din 30 martie 2018, *pentru aprobarea Procedurii standard de operare pentru reținere*, „bănuială rezonabilă” este *suspiciunea care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei*. Drept urmare, atunci când ia decizia de reținere, angajatul Poliției, al Inspectoratului General de Carabinieri, al Poliției de Frontieră, investit prin lege cu asemenea împuterniciri, trebuie nu doar să analizeze situația de fapt care ar putea fi calificată drept infracțiune, consumată sau neconsumată, ci să și estimeze dacă nu există criterii obiective care ar indica asupra circumstanțelor care înlătură caracterul penal al faptei. În vederea evitării reținerii neîntemeiate, este, de asemenea, necesar ca subiectul oficial să raporteze informația pe care o prezintă faptele și circumstanțele de fapt la persoana celui care ar putea fi reținut, astfel încât să poată stabili în mod obiectiv posibilitatea implicării acestuia în infracțiune.

Dintr-o altă perspectivă, potrivit reglementărilor CPP, reținerea se poate realiza în privința unui cerc de persoane care nu au neapărat (până la reținerea de drept) un statut procesual, precum și în privința bănuیتului, învinuitului, inculpatului și chiar condamnatului. Constatarea existenței *bănuielii rezonabile* se va face diferit, în funcție de factorul dat, precum și de materialul probant existent în cauză. Problema asigurării drepturilor fundamentale, prin prisma suficienței probelor pentru stabilirea bănuielii rezonabile, se pune mai ales în situația reținerii persoanei bănuite, în temeiul art. 166 CPP sau subiectului care va dobândi calitatea de bănuیت prin actul de reținere. Dacă situația infracțiunilor flagrante sau a stabilirii pe corpul, hainele,

domiciliul persoanei, în unitatea ei de transport sunt a urmelor **evidente** ale infracțiunii ar justifica și un observator obiectiv să decidă în sensul aplicării reținerii, atunci cazul descoperirii la locul infracțiunii a urmelor lăsate de către această persoană sau încercarea ei de a se ascunde sunt temeiuri care lasă la intima convingere a subiectului competent aprecierea necesității reținerii, întrucât presupun cunoașterea mai multor circumstanțe decât observatorul independent. În acest caz, decizia de reținere se fundamentează mai mult pe probe de comportament sau probe indirecte decât pe împrejurările obiective ale situației de fapt. În mod evident, așa precum stabilește și jurisprudența CtEDO, probele necesare pentru reținere nu trebuie să fie identice, după forța lor probantă, cu cele care justifică condamnarea.

Cu toate acestea, fiecare probă luată separat, precum și ansamblul lor (existent la momentul luării deciziei de reținere) trebuie să formeze în conștiința celui care decide reținerea de fapt și, ulterior celui care aplică reținerea de drept, certitudinea că în faptele, atitudinea persoanei, natura și împrejurările faptei prejudiciabile comise se regăsește cel puțin unul din temeiurile prevăzute de lege pentru reținerea persoanei. În acest context, se are în vedere, evident, convingerea absolută (deși raportată anume la acel cadru temporal) că a fost comisă o faptă prejudiciabilă, că această faptă este prevăzută de legea penală ca infracțiune, că această persoană a săvârșit fapta și că nu există nici o circumstanță care împiedică urmărirea, judecarea sau răspunderea penală a celui în privința căruia se ia decizia de reținere. Certitudinea respectivă se constată în procesul-verbal al reținerii care va conține *inter alia* o descriere detaliată și a aspectelor sus-numite, din care derivă și constatarea bănuielii rezonabile.

Pentru unele temeiuri legea indirect stabilește criterii mai puțin stricte pentru verificarea motivelor verosimile și suficiente de aplicare a acestei măsuri procesuale de constrângere. Este, bunăoară, cazul reținerii în flagrant, când subiectul este prins în procesul comiterii infracțiunii, sau imediat după acest moment, sau cazul identificării de către victimă sau martorul ocular, et al., când, la momentul luării deciziei de reținere, probele care formează convingerea sunt directe. În schimb, împrejurarea că persoana a încercat să se ascundă sau că la locul săvârșirii infracțiunii au fost descoperite urme ale acesteia, fie că există temeiuri rezonabile că ea va comite noi infracțiuni, va împiedica stabilirea adevărului sau se va sustrage de la urmărirea penală,

necesită un ansamblu de probe suficiente să confirme nu doar bănuiala rezonabilă că persoana a săvârșit fapta penal-prejudiciabilă, ci și că se constată într-un mod care ar convinge un observator independent că acțiunile/inacțiunile subiectului formează temeiul de reținere reglementat de lege.

Raportând prevederile normative date la activitatea practică a angajaților poliției, *Rapoartele privind vizitele preventive ale reprezentanților Oficiului Avocatul Poporului* (în continuare OAP) constată că majoritatea reținerilor se realizează în cauze penale în care a fost pornit deja procesul penal, fiind dispusă în privința persoanelor a căror identitate este cunoscută. Sub acest aspect, se poate constata că decizia de reținere se ia având în vedere circumstanțele cauzei care confirmă bănuiala rezonabilă privind comiterea infracțiunii și, prin urmare, ar trebui să susțină o reținere legală și întemeiată. Cu toate acestea, din datele statistice prezentate de Inspectoratele de Poliție, de OAP rezultă că hotărârea privind reținerea *de facto* nu a fost întotdeauna urmată de o reținere de drept, fie de o privare de libertate prin aplicarea arestării dispuse de instanța de judecată. Deși acest fapt nu indică expres asupra ilegalității reținerii sau lipsei de temeinicie a acesteia, el constituie, totuși, un indicator al unei privări inoportune de libertate.

Astfel, statistica persoanelor reținute în diferite regiuni demonstrează că:

- În activitatea IP Cahul, pe parcursul anului 2017, s-au constatat 105 rețineri, din care ulterior au fost eliberate 85 de persoane (aproximativ 81%) și doar 20 supuse arestării (dintre care doar un caz de arest la domiciliu). Pentru anul 2018, până la 17.08.2018, au fost reținute 58 de persoane, dintre care 34 au fost eliberate. Din cei 58 de reținuți 22 au fost arestați preventiv, iar în privința a două persoane a fost dispusă arestarea la domiciliu.
- IP Criuleni a reținut, pe parcursul anului 2017, 78 de persoane, dintre care 31 au fost eliberate, iar în privința a 47 dintre ele detenția a continuat prin aplicarea arestării preventive de către instanță. Prin urmare, în aproximativ 40% din cazuri, instanța a constatat cel puțin lipsa de necesitate a prelungirii detenției. În primele patru luni ale anului 2018, IP Criuleni a reținut 11 persoane, dintre care 9 au fost eliberate.
- IP Bălți a recurs la reținere, în 2016, în 121 cazuri, dintre care doar 27 de persoane (22,3%) au fost eliberate; în 2017 a dispus aplicarea reținerii în privința a 129 de persoane, pentru 88 dintre care (68,2%) s-a dispus de

către instanța de judecată continuarea detenției prin aplicarea arestării preventive. Până la 23.08.2018 de către organul de urmărire penală au fost reținute 65 persoane, 14 dintre care au fost ulterior eliberate.

- IP Dubăsari a recurs la reținere în calitate de măsură procesuală de constrângere pe parcursul anului 2017 în 47 de cazuri, dintre care doar pentru 25 s-a dispus ulterior de către instanța de judecată continuarea detenției; pentru primele patru luni ale anului 2018 reținerea a fost aplicată de 15 ori, iar pentru 11 persoane procurorul a constatat necesitatea continuării detenției, înaintând judecătorului de instrucție demersul privind aplicarea măsurii preventive sub formă de arestare.

1.3. Etapele procesului decizional de reținere

Aspectele anterior analizate se referă, în principal, la psihologia formării deciziei de reținere, la fapte, împrejurări și conduite necesare și suficiente în acest sens. Ele nu evocă, însă, sub nici o formă, exteriorizarea procedurală a acestor procese cognitive și logice, de care depinde nu doar temeinicia, dar și legalitatea reținerii. Indubitabil, coincidența motivului și temeiului reținerii se includ în legalitate, care, cu toate acestea, este mult mai largă în ceea ce privește conținutul.

Reieșind din prevederile anterior analizate ale art. 166 alin. (6) CPP, indirect acest act normativ face distincție între reținere de fapt/ reținerea de facto și reținerea de drept, așa precum sunt definite în *Procedura standard de operare pentru reținere*, aprobată prin Ordinul IGP nr. 195 din 30 martie 2018, pentru care sunt parțial distincte și etapele procesului decizional de aplicare a reținerii.

Astfel, reținerea de facto are un proces decizional constituit din câteva etape:

1. constatarea circumstanțelor de fapt (motivelor) care justifică recurgerea la o anumită măsură procesuală de constrângere;
2. aprecierea oportunității alegerii reținerii în calitate de mijloc de preîntâmpinare a continuării activității infracționale sau atingerii altor scopuri invocate de legea procesual-penală;
3. coroborarea motivelor reținerii cu temeiurile prevăzute de lege pentru a determina legalitatea și temeinicia hotărârii adoptate.

1. **Constatarea circumstanțelor de fapt care justifică recurgerea la o anumită măsură procesuală de constrângere** presupune aprecierea dată de subiectul investit cu dreptul de a lua decizia de reținere a împrejurărilor faptei și a personalității făptuitorului pentru a stabili dacă acestea permit și/sau pretind în mod imperios reținerea persoanei. Această etapă ține în mod evident de aprecierea motivelor verosimile (bănuielii rezonabile) de a se presupune că o persoană a comis fapta penal-prejudiciabilă.
2. **Aprecierea oportunității alegerii reținerii în calitate de mijloc de pre-întâmpinare a continuării activității infracționale sau atingerii altor scopuri invocate de legea procesual-penală.** Legea procesual-penală națională nu obligă subiectul competent să aplice reținerea decât atunci când această măsură procesuală nu este doar legal întemeiată, ci și necesară, reglementând în acest sens măsuri alternative care ar asigura comportamentul corespunzător al acuzatului fără ca intervenția în dreptul lui la libertate fizică să fie una disproporționată în raport cu fapta comisă, personalitatea acestuia, circumstanțele particulare ale cauzei, et al. Prin urmare, reținerea, ca de fapt și arestarea, este măsura care se va aplica în ultimă instanță, atunci când, în mod evident, celelalte restricții stabilite de lege nu sunt suficiente pentru a asigura realizarea scopului procesului penal.
3. **Coroborarea motivelor reținerii cu temeiurile prevăzute de lege pentru a determina legalitatea și temeinicia hotărârii adoptate.** Potrivit art. 167 alin. (1) CPP, *despre fiecare caz de reținere a persoanei organul de urmărire penală întocmește un proces-verbal de reținere, în care indică, inter alia, temeiurile și motivele reținerii.* Prin urmare, legea face distincția esențială între *motivele reținerii*, care sunt circumstanțele de fapt ale cauzei care determină decizia de reținere și *temeiurile reținerii* care sunt expres prevăzute de lege pentru diferite categorii de acuzați – bănuț, învinut, inculpat, condamnat, precum și alte categorii de persoane care pot fi supuse acestei măsuri procesuale de constrângere. Pentru ca decizia de reținere a persoanei să fie legală și întemeiată este necesar ca, la momentul luării ei, subiectul competent să constate că motivele stabilite de el în cauza concretă corespund condițiilor cel puțin unuia din temeiurile prevăzute de CPP pentru reținerea subiectului. Anexa nr. 2 a *Procedurii standard de operare pentru reținere*, aprobată prin Ordinul

IGP nr. 195 din 30 martie 2018, care conține modelul procesului-verbal al reținerii de facto, indică, de asemenea, asupra necesității înscrierii în actul procedural întocmit a temeiurilor reținerii de facto și indică asupra necesității informării persoanei cu privire la împrejurarea în legătură cu care aceasta a fost reținută. Pct. 5 al aceluiași act normativ, care reglementează informarea inițială a persoanei, prescrie obligația celui care a luat decizia și a realizat reținerea de fapt să informeze persoana asupra motivelor și temeiurilor reținerii. În contextul acestor ultime două reglementări, motivele și temeiurile reținerii nu sunt clar delimitate. Mai mult, nu sunt indicate care anume temeiuri sunt aplicabile, întrucât reținerea poate fi realizată atât conform Codului Contravențional, cât și conform Codului de Procedură Penală. În reglementările primului act normativ menționat se regăsește obligația subiectului care reține de a indica în procesul-verbal despre motivele reținerii (art. 434 alin. (1) Cod Contravențional). În plus, art. 376 alin. (4) Cod Contravențional reglementează obligația de informare doar cu privire la motivele reținerii. Art. 376 alin. (3) al aceluiași act normativ extinde obligația de informare asupra circumstanțelor faptei și încadrării juridice a acesteia, care, în esență, se referă la aceleași motive ale reținerii. În pofida acestui fapt, art. 433 alin. (1), deși nu face referire directă la temeiurile reținerii, le reglementează într-un mod asemănător Codului de Procedură Penală. Din perspectivele enunțate este necesar să se facă o delimitare clară între motivele și temeiurile reținerii, în vederea asigurării legalității la momentul reținerii de facto a persoanei, a dreptului la informare și apărare a reținutului. În plus, pentru că poate să existe o reîncadrare a contravenției în infracțiune, pentru asigurarea scopului procesului penal, este imperativ ca toate garanțiile drepturilor fundamentale să fie realizate din momentul apariției acestei necesități, adică chiar de la luarea deciziei de reținere. Totodată, în virtutea faptului că, din perspectiva CoEDO examinarea legalității inițiale pornește de la calitatea legii, este imperativ ca aceasta să satisfacă cerințele de claritate și previzibilitate.

Din momentul în care s-au întrunit toate condițiile prevăzute normativ pentru reținerea *de facto*, prin prisma etapelor sus-numite, se impune luarea măsurilor necesare pentru a constata dacă acestei privări de libertate trebuie să-i urmeze reținerea de drept. În acest sens, conform art. 24 alin.

(4) al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* și art. 25 alin. (2) al *Legii cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri*, polițiștii și carabinierii, la momentul constatării faptei penale sau contravenționale sunt obligați să informeze în acest sens cea mai apropiată subdiviziune de poliție. Modalitatea practică prin care se realizează, însă, ansamblul de acțiuni necesare înfățișării persoanei reținute ofițerului de urmărire penală/procurorului, nu este descrisă normativ.

Reprezentantul organului de urmărire penală va fi cel îndreptățit să ia decizia privind continuarea detenției sau eliberarea persoanei. Potrivit *Procedurii standard de operare pentru reținere*, reținerea de drept se aplică doar de către reprezentantul organului de urmărire penală, prin întocmirea procesului-verbal de reținere.

Sub acest aspect, procesul decizional al reținerii pentru ofițerul de urmărire penală presupune, la rândul său, câteva etape:

1. Verificarea presupunerii rezonabile că ar fi fost comisă o infracțiune de către acuzatul reținut de facto. Rapoartele OAP și datele statistice prezentate de inspectoratele de poliție demonstrează fundamentul și valoarea practică a respectivei etape. Sub acest aspect, IP Bălți, spre exemplu, pe parcursul anului 2017 a aplicat reținerea în 129 de cazuri, iar 18 dintre acuzați au fost ulterior eliberați de ofițerul de urmărire penală.
2. Verificarea corectitudinii încadrării motivului reținerii în temeiul prevăzut de lege;
3. Selectarea măsurii procesuale de constrângere aptă să asigure printr-un minim de intervenție în drepturi fundamentale scopul prevenirii, reprimării, descoperirii infracțiunii, etc. și evaluarea oportunității de reținere. Sistemul măsurilor procesuale de constrângere este suficient de complex pentru a permite organului de urmărire penală și/sau procurorului acel mecanism procesual necesar și suficient pentru atingerea scopului la etapa respectivă a procesului penal.

Astfel, detenția nu este o obligație procesuală pentru subiectul competent, acesta având un drept discreționar în acest sens.

Totodată, este imperativ de a sublinia că *discreționar* nu înseamnă în afara legii, ci, dimpotrivă, în strictă conformitate cu litera și spiritul ei. Eliberarea persoanei reținute are sau, după caz, poate avea impact asupra statutului procesual al acesteia, inclusiv prin prisma principiului *non bis in idem*. Din

aceste considerente, atunci când decide asupra aplicării reținerii de drept sau eliberării persoanei, organul de urmărire penală trebuie să ia măsurile necesare ca scopul imediat al procesului penal să nu fie afectat.

Dat fiind gradul de intervenție în dreptul fundamental la libertate fizică, legea procesuală instituie un control al legalității reținerii persoanei de către procuror, prin intermediul normei de la art. 52 alin. (1) pct. 13, garantat prin obligația ofițerului de urmărire penală de informare scrisă a procurorului, instituită prin alin. (1) art. 167 CPP. Drept efect, decizia finală privind legalitatea și temeinicia detenției îi revine acestuia din urmă.

În confirmarea acestor argumente vine și practica IP Bălți, în privința căreia datele statistice prezentate OAP, demonstrează faptul că în 2016 a fost dispusă reținerea a 121 de persoane, dintre care 21 au fost eliberate de procuror; în 2017 – 129 reținuți, dintre care 13 au fost eliberați de către procuror; în 2018 (până la 23.08.2018) reținerea a fost aplicată pentru 65 de persoane și dispusă eliberarea de către procuror în 13 dintre cazuri. Statistica IP Căușeni demonstrează, de asemenea, exercitarea de către procuror a dreptului său discreționar de a decide eliberarea reținutului. În acest sens, în anul 2017, au fost reținute 29 de persoane, dintre care 8 au fost plasate în libertate prin ordonanța procurorului, iar în anul 2018 (până la 10.08.2018) a fost dispusă reținerea în 8 cazuri și doar pentru o singură persoană procurorul a decis eliberarea acesteia.

De IP Dubăsari, pe parcursul a 4 luni ale anului 2018, au fost reținute 15 persoane, dintre care 4 au fost eliberate de către procuror. În 2017 au fost reținute 47 persoane, 20 dintre ele au fost puse în libertate de către procuror. Cu privire la cele 18 cazuri de reținere dispuse de angajații IP Ocnița în 2017, procurorul s-a pronunțat prin ordonanță de eliberare a persoanei reținute în 6 cazuri, iar pentru cei 8 reținuți în primele patru luni ale anului 2018, acte procedurale similare au fost adoptate în privința a 4 persoane.

În 61,1% din cazuri (13 din 21 de persoane reținute), pentru anul 2016, procurorul a dispus eliberarea persoanei reținute de IP Vulcănești; în 2017, procurorul a luat aceeași decizie în 31,5% (6 cazuri din 19); iar pentru primele patru luni ale anului 2018 o soluție identică a fost dispusă în 62,5% din cazuri (10 eliberări din totalul de 16 rețineri).

O practică diferită o demonstrează statistica IP Strășeni. Astfel, în 2016 în toate cele 19 cazuri de reținere, decizia ofițerului de urmărire penală a fost

susținută de procuror nu doar prin confirmarea legalității reținerii, ci și prin înaintarea demersului corespunzător de arestare judecătorului de instrucție. În anul 2017, din 30 de persoane reținute, a fost decisă punerea în libertate de către procuror doar în 3 cazuri, iar în primele cinci luni ale anului 2018, pentru toate cele 7 persoane reținute, acuzatorul de stat a solicitat instanței continuarea detenției prin demers de arestare preventivă în 6 dosare și o solicitare de aplicare a arestării la domiciliu.

Totodată, este necesară evidențierea numărului total de rețineri per municipiul Strășeni, ca și în cazul raionului Vulcănești, Căușeni, et al. se încadrează într-o limită medie per RM, comparativ cu practica IP Bălți, spre exemplu. Exemple similare ale practicii confirmării/infirmării de către procuror a deciziei inițiale de reținere pot fi constatate în următoarele date statistice:

Inspectoratul de Poliție	Anul			
	2017		2018 (primele 4 luni)*	
	Persoane reținute	Persoane eliberate	Persoane reținute	Persoane eliberate
Orhei	91	12	21	1
Șoldănești	19	2	2	2
Taraclia	45	12	26* (primele 6 luni)	5* (primele 6 luni)
Dondușeni	16	3	15	6

1.4. Acțiunile ulterioare adoptării deciziei de reținere

Decizia de aplicare a reținerii trebuie întotdeauna să fie confirmată printr-un act procedural de constatare, care, potrivit *Procedurii standard de operare pentru reținere*, Codului Contravențional și Codului de Procedură Penală, este procesul-verbal de reținere de facto și de drept, ale căror formă, conținut, termeni și procedură de întocmire vor constitui obiectul analizei ulterioare.

II. Reținerea persoanei de către poliție

2.1. Subiectul competent să rețină persoana în procesul penal

Codul de Procedură Penală stabilește expres subiecții abilitați cu dreptul de a reține o persoană bănuită de săvârșirea unei infracțiuni. Astfel, *dreptul de a reține* îl au procurorul⁴, organul de urmărire penală⁵ și organele de constatare.⁶ În contextul acestui studiu vom analiza reținerea persoanei de către poliție (atât în calitate de organ de urmărire penală, cât și ca organ de constatare).⁷ Poliția⁸ este o instituție publică specializată aflată în subordinea Ministerului Afacerilor Interne (MAI) care are misiunea de a *apăra drepturile și libertățile fundamentale ale omului* prin asigurarea/restabilirea ordinii publice și prevenirea/descoperirea de infracțiuni.⁹ Modul în care subdiviziunile poliției (din punct de vedere instituțional) își exercită competența în cazul reținerii a fost analizat în capitolul I. În continuare ne vom referi nemijlocit la subiectul concret care are atribuția de a reține o persoană.

Potrivit legislației naționale, poliția are competența legală de a reține *de facto* și/sau *de drept* persoana bănuită de săvârșirea unei infracțiuni. Organele de constatare din cadrul poliției pot efectua doar reținerea *de facto* a persoanei. Astfel, *fiecare polițist*, indiferent de funcția pe care o deține și de locul în care se află (în timpul sau în afara orelor de program), în cazul în care sesizează circumstanțe sau fapte care periclitează ordinea de drept, viața sau sănătatea persoanelor ori alte valori sociale, este obligat:

4 Art. 52 alin. (1) pct. (15) CPP

5 Art. 57 alin (2) pct. (11) și art. 166 CPP

6 Art. 273 alin. (2) CPP

7 Art. 20 lit. (f) Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului

8 Inspectoratul General de Poliție (IGP) este unitatea de administrare și control a poliției cu competență pe întreg teritoriul țării. Direcția generală urmărire penală din cadrul IGP asigură activitatea tuturor organelor de urmărire penală.

9 Art. 2 din Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului

1. să comunice despre aceasta celei mai apropiate subdiviziuni de poliție;
2. să întreprindă măsurile posibile pentru prevenirea și curmarea infracțiunii sau contravenției;
3. să acorde primul ajutor persoanelor aflate în pericol;
4. să rețină și să identifice făptuitorii;
5. să identifice martorii oculari;
6. să asigure paza locului în care s-a produs evenimentul.¹⁰

În cazul reținerii persoanei în circumstanțele descrise mai sus, *polițistul* este obligat să predea persoana reținută împreună cu actele de constatare și mijloacele materiale de probă organului de urmărire penală/procurorului, în termen de cel mult 3 ore de la momentul reținerii *de facto*.¹¹

Organul de urmărire penală din cadrul poliției poate efectua reținerea *de facto* și *de drept* a persoanei bănuite de comiterea unei infracțiuni. Organul de urmărire penală are dreptul să rețină persoana dacă există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea unei infracțiuni pentru care legea prevede pedeapsa cu închisoare mai mare de 1 an și se întrunesc condițiile specificate în lege¹², precum și reținerea în baza ordonanței (procurorului sau organului de urmărire penală) pentru punere sub învinuire, în baza ordonanței organului de urmărire penală până la arest sau pentru executarea mandatului de arest în condițiile specificate de lege.

*Procedura standard de operare pentru reținere*¹³ concretizează care dintre angajații IGP pot reține o persoană bănuită de comiterea unei infracțiuni: (1) angajații subdiviziunilor IGP, care potrivit dispozițiilor legale pot dispune reținerea *de facto* și/sau *de drept*, (2) alți funcționari publici cu statut special din cadrul MAI abilitați cu competența de privare de libertate (reținere) a persoanei.

Prevederi similare găsim în *Legea cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului*, care prevede că *statutul de polițist* se aplică și următoarelor categorii de angajați din cadrul MAI: (1) angajați ai subdiviziunilor MAI care exercită atribuțiile poliției și (2) corpul profesoral didactic din cadrul

¹⁰ Art. 24 alin. (4) Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului

¹¹ Art. 273 alin (2)

¹² Art. 166 alin (1) CPP

¹³ Aprobată prin Ordinul IGP nr. 195 din 30 martie 2018

instituțiilor de învățământ ale MAI.¹⁴ Deși această lege face trimitere la Regulamentul MAI pentru a stabili care categorii de angajați pot exercita atribuțiile poliției, în Regulament lipsesc prevederi clare și exhaustive. Nu avem prevederi clare cu privire la categoriile de angajați MAI care pot exercita atribuții polițienești față de care ar fi opozabile și procedurile standard de operare în domeniul reținerii. Această incertitudine apare și datorită faptului că nu este foarte clar care este forța juridică a unor acte departamentale și dacă acestea sunt obligatorii și altor subdiviziuni din cadrul MAI.

Totuși, un exemplu de subdiviziune care exercită atribuții polițienești (pe timp de pace) este Inspectoratul General de Carabinieri (IGC)¹⁵. Astfel, IGC are competența de a reține și escorta persoanele reținute¹⁶, *carabinierul*¹⁷ având împuternicirea de a reține persoane și de a le explica drepturile¹⁸. Carabinierul poate efectua reținerea *de facto* în aceleași condiții ca și poliștul. Legea cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri prevede exact aceeași obligație (descrisă mai sus în cazul poliștului) în art. 25 alin (2).

În condițiile acestei legi carabinierul are competența de a constata infracțiunea și de a efectua reținerea *de facto*, deși Codul de Procedură Penală nu prevede expres statutul de organ de constatare al carabinierului.

Din noile prevederi nu rezultă foarte clar care categorie de carabinieri va putea constata infracțiuni și reține persoane, legea folosind termenul generic. Totuși, Nota informativă la acest proiect de lege stabilește că *anume personalul contractual al IGC, instruit și bine pregătit, va fi abilitat cu competența de a consta contravenții și infracțiuni*. În continuare se menționează că *personalul calificat din cadrul structurii (IGC) va fi abilitat cu dreptul de constatare a anumitor infracțiuni ce sunt săvârșite în locuri publice, în timpul misiunii de serviciu, care se atribuie la infracțiuni ușoare și mai puțin grave*.

Deși Nota Informativă face referință la necesitatea ajustării prevederilor Codului de Procedură Penală, acest aspect a fost omis la demararea reformei trupelor de carabinieri. Absența în CPP și în alte legi speciale a acestor

¹⁴ Art. 31 alin (4) Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul poliștului

¹⁵ Art. 2 alin (2) Legea cu privire la Inspectoratul Național de Carabinieri

¹⁶ Art. 22 alin (2) lit (e) Legea cu privire la Inspectoratul Național de Carabinieri

¹⁷ Conform art. Art. (4) alin (2) din Legea cu privire la Inspectoratul Național de Carabinieri, carabinierul este persoana care îndeplinește serviciul militar în cadrul IGC

¹⁸ Art. 24 alin (1) lit (l) Legea cu privire la Inspectoratul Național de Carabinieri

aspecte va îngreuna realizarea de către carabinieri a acestor competențe noi. După cum am menționat mai sus, nu este foarte clar cum și dacă vor fi aplicate procedurile standard de operare cu privire la reținere de către carabinieri.

Este prea devreme să analizăm gradul de implementare al acestor prevederi, întrucât ele au fost operate în 2018, dar cu siguranță trebuie de atras atenția asupra modului în care carabinierii își vor îndeplini aceste împuterniciri și vor asigura respectarea drepturilor persoanei în timpul reținerii. Atât polițiștii, cât și carabinierii trebuie să beneficieze de cursuri de instruire continuă în domeniul aplicării procedurilor standard de operare privind reținerea persoanei și asigurarea respectării drepturilor persoanei în timpul reținerii. Din interviurile realizate de OAP în cadrul vizitelor de monitorizare rezultă că polițiștii nu cunosc despre aprobarea noilor proceduri operaționale și se conduc de instrucțiunile vechi.

2.2. Procedura reținerii persoanei de către poliție

Codul de Procedură Penală face referință la două forme de reținere: reținerea *de facto* și reținerea de drept, deși expres nu face distincția între ele. *Procedura standard de operare pentru reținere*¹⁹ stabilește că reținerea *de facto* este realizată până la întocmirea procesului-verbal (perioadă ce nu poate depăși 3 ore) și constă în privarea fizică de libertate, iar reținerea de drept se manifestă prin întocmirea procesului-verbal de reținere. Totodată, CPP stabilește că o persoană matură poate fi reținută și până la înregistrarea infracțiunii (care trebuie efectuată imediat sau în cel mult 3 ore de la aducerea persoanei la organul de urmărire penală).²⁰

Reținerea unei persoane poate avea loc doar dacă există o bănuială rezonabilă privind săvârșirea infracțiunii de către această persoană și dacă (1) persoana a fost prinsă în flagrant delict; (2) martorul ocular, inclusiv victima, indică direct că anume această persoană a săvârșit infracțiunea; (3) pe corpul sau pe hainele persoanei, la domiciliul ei ori în unitatea ei de

¹⁹ Aprobata prin Ordinul IGP nr. 195 din 30 martie 2018

²⁰ Art. 166 alin (4) CPP

transport sunt descoperite urme evidente ale infracțiunii; (4) la locul săvârșirii infracțiunii sunt descoperite urmele lăsate de către această persoană; (5) aceasta a încercat să se ascundă ori nu i s-a putut constatat identitatea²¹. De asemenea, o persoană poate fi reținută dacă (1) există temeiuri rezonabile de a presupune că aceasta se va sustrage de la urmărirea penală, (2) va împiedica aflarea adevărului sau (4) va săvârși o altă infracțiune.²²

Procedura standard de operare pentru reținere stabilește următorii pași de realizare a reținerii *de facto*:

1. solicitarea polițistului adresată persoanei reținute de a-l urma la sediu unității de poliție;
2. informarea inițială a persoanei reținute;
3. imobilizarea persoanei (dacă este cazul);
4. conducerea și introducerea persoanei în sediul unității de poliție;
5. întocmirea procesului-verbal de reținere *de facto*.

Procedura standard de operare descrie în detaliu aceste etape, clarificând rolul polițistului la etapa reținerii *de facto* și determinând modul în care trebuie să acționeze. Mai mult ca atât, aceasta stabilește clar în ce condiții are loc informarea persoanei reținute, când și modul în care polițistul poate aplica forța, cum se procedează în situația în care persoana reținută are nevoie de asistență medicală. De asemenea, este stabilită obligația polițistului de a întocmi un proces-verbal al reținerii *de facto*, interzicându-se înlocuirea acestuia cu un raport de activitate sau orice alt înscris.

Deși aceasta este o obligație pentru polițistul care efectuează reținerea *de facto*, interviurile realizate de OAP în timpul vizitelor de monitorizare demonstrează că acest lucru nu se întâmplă de fiecare dată. În cadrul interviurilor câțiva angajați ai secțiilor de poliție au menționat că unii polițiști (agenți constatatori) nu întocmesc procese-verbale de reținere *de facto* pentru că nu au timp, nu știu cum să le întocmească sau nu vor. Se pare că polițiștii nu dispun de cunoștințe necesare privind modul de întocmire al unui proces-verbal de reținere *de facto* și nu înțeleg valoarea procesuală a acestuia.

²¹ Art. 166 alin (1) CPP

²² Art. 166 alin (3) CPP

Aceste proceduri de operare vin să completeze prevederile CPP și să ușureze activitatea polițistului la etapa reținerii. Totodată, procedurile de operare explică clar modul în care trebuie să se comporte un polițist pentru ca să asigure respectarea tuturor drepturilor procesuale ale persoanei reținute.

Ținând cont de faptul că aceste proceduri au fost elaborate recent nu putem încă constata care este gradul lor de implementare, precum și impactul lor asupra modului în care se efectuează reținerea. Aceste proceduri de operare trebuie să fie discutate și explicate în cadrul instruirii inițiale și continue a polițiștilor pentru a asigura aplicarea lor corespunzătoare.

Reținerea *de drept* este determinată de întocmirea procesului-verbal de reținere. Atât CPP, cât și procedurile standard de operare stabilesc conținutul procesului-verbal de reținere și momentul întocmirii acestuia. În procesul-verbal se indică temeiurile, motivele, locul, anul, luna, ziua și ora reținerii, starea fizică a persoanei reținute, plângerile referitoare la starea sănătății sale, în ce este îmbrăcată (descrierea ținutei vestimentare), explicații, obiecții, cereri ale persoanei reținute, cererea de a avea acces la un examen medical, inclusiv pe cont propriu, fapta săvârșită de persoana respectivă, rezultatele percheziției corporale a persoanei reținute, precum și data și ora întocmirii procesului-verbal. Procesul-verbal de reținere este un document procesual important și merită o atenție sporită din partea polițiștilor. Informația inclusă în procesul-verbal trebuie să descrie foarte clar și detaliat modul în care a avut loc reținerea.

Studiile anterioare au arătat că polițiștii, de obicei, au o atitudine formală față de întocmirea acestui document și nu indică detalii, informații relevante pentru a determina legalitatea și temeinicia reținerii. De multe ori, procesul-verbal conține informații sumare sau trimiteri la prevederile legale²³. Acest fapt a fost confirmat și în cadrul interviurilor cu polițiștii efectuate de OAP în timpul vizitelor de monitorizare. S-a constatat că sunt folosite procese-verbale tipizate, însă uneori acestea nu conțin toată informația necesară (pot lipsi informații cu privire la starea sănătății a persoanei reținute, obiecțiile făcute de persoana reținută sau semnătura avocatului).

23 Art. 167 alin (1) CPP

Unul din motive ar putea fi atitudinea pe care o au și măsura în care polițiștii înțeleg drepturile persoanei reținute și scopul reținerii.

O altă problemă care încă persistă, menționată și de către IGP ca răspuns la demersul OAP din 11 octombrie 2018 se referă la posibilitatea depășirii termenului de 3 ore pentru întocmirea procesului-verbal de reținere în cazul reținerii pe timp de noapte, întrucât pot apărea dificultăți privind prezența unui avocat care acordă asistență juridică garantată de stat. Aceeași dificultatea a fost menționată de majoritatea polițiștilor intervievați de OAP în cadrul vizitelor de monitorizare, în particular, termenul de 3 ore pentru documentarea persoanei nu pare a fi suficient în situația în care este necesar de parcurs distanțe lungi de la locul reținerii la sediul unității de poliție. Din acest motiv majoritatea celor intervievați au sugerat revizuirea acestui termen.

Procedura standard de operare stabilește modul în care polițiștii trebuie să se comporte cu persoana reținută pe parcursul activității de cercetare, precum și felul în care trebuie să-i asigure respectarea drepturilor procesuale. Mai mult ca atât, ea conține o prevedere foarte importantă pentru asigurarea legalității reținerii: *orice acțiune a polițistului prin care o persoană bănuită sau învinuită de săvârșirea unei fapte ilegale este împiedicată să plece oricând dorește, ori este lipsită forțat de libertate, trebuie să fie documentată procesual.*

Elaborarea standardelor de operare este un prim pas în eficientizarea modului de realizare a reținerii. Pentru asigurarea corespunzătoare a tuturor drepturilor persoanei reținute este necesar ca aceste proceduri să fie cunoscute, înțelese și aplicate de către persoanele care dispun și realizează reținerea.

2.3. Termenul reținerii și perioada detenției

Codul de Procedură Penală stabilește termenul reținerii. Astfel, o persoană nu poate fi reținută mai mult de 72 de ore (pentru minori – mai mult de 24 de ore). Termenul de reținere începe să curgă din momentul în care persoana este privată de libertate *de facto*.

O problemă care apărea foarte des în practica poliției era modul eronat de calculare a termenului reținerii. Deseori timpul reținerii *de facto* nu era inclus în termenul total de reținere, fiind indicat greșit în procesul-verbal de reținere.²⁴ Aceeași problemă a fost identificată și în cadrul interviurilor realizate de OAP în timpul vizitelor de monitorizare. La nivel legislativ problema a fost soluționată prin modificările operate la CPP (2016) prin care s-au clarificat următoarele aspecte:

- momentul din care se calculează termenul reținerii – momentul privării de libertate;
- în termenul reținerii se include și timpul în care au fost efectuate acțiuni procesuale imediat din momentul privării persoanei de libertate și până la întocmirea procesului-verbal de reținere (dacă persoana nu avea libertatea de a se mișca pe parcursul efectuării acestor măsuri);²⁵
- perioada de reținere nu trebuie să fie mai mare decât strictul necesar pentru deținerea persoanei;

Cu toate acestea, rapoartele tehnice al OAP întocmite în urma vizitelor de monitorizare arată că la nivel practic această problemă încă persistă. Motivele pot fi diferite, lipsa cunoștințelor polițiștilor cu privire la aplicarea modificărilor operate, neînțelegerea importanței indicării corecte a termenului reținerii sau câștigarea timpului suplimentar pentru efectuarea unor acțiuni procesuale.

Deși legea procesual-penală prevede că reținerea persoanei pentru stabilirea identității nu poate depăși 6 ore, majoritatea celor intervievați de către OAP au menționat că această prevedere nu se aplică datorită faptului că lipsesc reglementări suplimentare. Acest lucru demonstrează că polițiștii nu știu cum să utilizeze această prevedere și ar avea nevoie de îndrumare în acest sens. Ar fi bine-venită clarificarea modului de aplicare a acestei prevederi în procedura standard de operare pentru reținere.

În urma vizitelor de monitorizare ale OAP, s-a stabilit că uneori perioada de detenție în izolatoarele de detenție preventivă poate depăși 72 ore, deși legea interzice acest lucru. Misiunea de monitorizare a observat persoane care se aflau mai mult de 3 zile în unele izoloare, de exemplu: izolatorul

²⁴ T. Osoianu, M. Vidaicu, *Reținerea persoanei de către poliție. Concluziile unei cercetări* // pag. 35

²⁵ T. Osoianu, M. Vidaicu, *Reținerea persoanei de către poliție. Concluziile unei cercetări* // pag. 38

IP Briceni (1 persoană – 6 zile, iar alta – 9 zile); IP Soroca (2 persoane cu mandat de arest), IP Basarabeasca (1 persoană – 4 zile); IP Cahul (2–3 luni). Printre motivele aflării în detenție cu depășirea termenului de 72 ore se invocă lipsa actelor de identitate. Mai mult, plasarea este menținută la solicitarea procurorilor sau a judecătorilor.

2.4. Asigurarea dreptului la informare a acuzatului în cadrul reținerii

Codul de procedură penală în art. 11 (5), art. 64 (2) (2), art. 66 (2) (2) și art. 167 (1) prevede dreptul persoanei bănuite/învinuite de a primi imediat informații cu privire la drepturile de care dispune, într-o limbă pe care o înțelege.²⁶ Prevederi similare se conțin în art. 25 alin (5) pct. (10) din Legea cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului (nr. 320 din 27.12.2012). Codul de Procedură Penală conține prevederi generale cu privire la modul în care este informată persoana reținută privind drepturile sale, stabilind că această informație trebuie să cuprindă drepturile de care dispune persoana reținută, în conformitate cu art. 64 CPP, inclusiv dreptul de a tăcea și a nu mărturisi împotriva sa, de a da explicații care se includ în procesul-verbal, de a beneficia de asistența unui apărător și de a face declarații în prezența acestuia.

În conformitate cu Legea cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului, *polițistul* are împuternicirea *de a-i explica* persoanei reținute drepturile acesteia²⁷ și de a-i aduce la cunoștință drepturile și obligațiile apărute în cazul aplicării unor măsuri de natură să restrângă drepturile și libertățile persoanei.²⁸

Deși la nivel legislativ avem prevederi care ar putea asigura realizarea dreptului la informare, practica organelor de urmărire penală este una defectuoasă. Studiile anterioare au demonstrat că prezentarea informațiilor cu privire la drepturile procesuale este o procedură formală, de obicei, realizată

²⁶ Art. 166 alin (6) CPP

²⁷ Art. 25 alin. (5) din Constituția RM, art. 11 alin. (5) CPP, art. 376 alin. (4) CC.

²⁸ Art. 25 alin. (5) pct. (10) din Legea cu privire la Poliție și statutul polițistului.

în grabă de către organul de urmărire penală. Informația este scrisă cu litere mici, în limbajul CPP. Foarte rar organele de urmărire penală explică persoanei ce înseamnă exact aceste drepturi. În cazul în care bănuitul nu este reținut, dovada primirii extrasul din CPP (textul art. 64), este aplicarea semnăturii pe un extras similar, care este anexat la materialele dosarului penal. Probarea înmânării informației în scris privind drepturile și obligațiile învinuitului se face prin semnătura învinuitului și a apărătorului acestuia în compartimentul respectiv al ordonanței de punere sub învinuire (art. 282 alin. 3 CPP).²⁹ Aceleași constatări le putem face și din interviurile realizate de OAP. Astfel, majoritatea polițiștilor intervievați au menționat că:

- De obicei, drepturile persoanei reținute sunt aduse la cunoștință de către ofițerul de urmărire penală când este adus la inspectorat la etapa întocmirii procesului-verbal de reținere sau în timpul audierii.
- Ofițerul de urmărire penală îi înmânează lista drepturilor și le explică, de multe ori în prezența avocatului, iar persoana reținută confirmă prin semnătură. Unii polițiști au menționat că drepturile sunt explicate de avocat.

Pe de altă parte, majoritatea persoanelor reținute interviuate de către OAP au menționat că au primit o listă cu privire la drepturi, dar nu li s-a explicat nimic (uneori nici avocatul nu i-a ajutat să înțeleagă ce drepturi au). Mai mult ca atât, unii au menționat că nu li s-a spus că au dreptul la tăcere, iar alții au menționat că, deși le-au spus polițiștilor că nu cunosc limba de stat, nimeni nu i-a ajutat cu traducerea pentru a putea citi lista de drepturi primită. Lipsa traducătorilor în inspectoratele de poliție a fost menționată aproape de toți polițiști intervievați de OAP.

În acest sens, Procedura standard de operare pentru reținere vine să clarifice câteva aspecte, și anume:

- Informarea inițială a persoanei cu privire la drepturile sale și motivele reținerii este obligația polițistului care realizează reținerea *de facto*. Faptul că acest lucru nu se realizează (după cum rezultă din interviurile realizate de OAP) denotă necunoașterea de către polițiști a acestor prevederi.

²⁹ Art. 26 lit. (n) din Legea cu privire la Poliție și statutul polițistului.

- Persoana trebuie informată la locul reținerii *de facto*, în termeni simpli și ușor de înțeles despre esența bănuielii, încadrarea juridică a faptei, temeiurile și motivele reținerii, ora reținerii;
- Polițistul trebuie să informeze persoana despre (1) dreptul de a beneficia de asistență juridică, (2) de a păstra tăcerea și de a nu se auto-incrimina, (3) de a înștiința rudele sau terți despre situația sa juridică, (4) de a primi asistență medicală, (5) de a beneficia de serviciul de traducere/interpretare, (5) de a reclama, (6) de a fi informat cu privire la durata privării de libertate și (7) de a contesta reținerea;
- Polițistul pune la dispoziția persoanei Scrisoarea de drepturi, introdusă în activitatea polițienească prin Ordinul MAI nr. 284 din 19.09.2016;
- Punerea la dispoziție a Scrisorii de drepturi nu substituie obligația polițistului de a informa persoana referitor la drepturile sale procesuale. Această prevedere este aplicabilă și ofițerului de urmărire penală, pentru că scrisoarea de drepturi nu conține toate prerogativele pe care le are persoana reținută.

Aceste reglementări vin să ghideze polițiștii în ceea ce privește modul în care trebuie să informeze persoana reținută despre drepturile sale și când acest lucru trebuie să aibă loc. Mai mult, procedurile de operare conțin și o mostră a Scrisorii de drepturi care trebuie înmănată persoanei reținute. Procesul-verbal de reținere este documentul care certifică dacă persoana a fost informată cu privire la drepturile sale, fiind semnat de către bănuțit. Este important ca atât polițiștii, cât și avocații să înțeleagă importanța explicării drepturilor persoanelor reținute. Introducerea Scrisorii de drepturi ar putea îmbunătăți situația la acest capitol, dacă vor fi cu adevărat înmănate persoanelor reținute. Asigurarea tuturor acestor garanții pornește de la înțelegerea corectă de către cei care realizează reținerea a scopului reținerii și a conținutului (inclusiv rostului) drepturilor persoanelor în cadrul acesteia. Doar în aceste condiții putem asigura cu adevărat o schimbare de atitudine a poliției față de respectarea drepturilor omului în cadrul procesului penal.

III. Escortarea și transportarea persoanei reținute

3.1. Autoritatea competentă să decidă și execute escortarea și/sau transportarea persoanei reținute

Deși noțiunea de *escortare* este folosită atât în textul CPP, al *Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* și chiar într-o normă de incriminare a Codului Contravențional, nici unul din actele normative sus-numite nu oferă o definiție sau cel puțin o explicație în acest sens. *Procedura standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* (în continuare *Procedura Standard*), aprobată prin **Ordinul IGP nr. 194 din 30 martie 2018**, descrie *escortarea* drept *ansamblul de activități desfășurate în vederea transportării în condiții de siguranță, a persoanelor private de libertate la adrese la care este necesară prezența acestora*. La rândul său, *transportarea*, potrivit aceluiași act normativ, reprezintă *deplasarea persoanelor private de libertate pentru realizarea activităților procesuale sau pentru asigurarea îndeplinirii unor drepturi*. Escortarea implică măsuri de siguranță specifice, care să garanteze siguranța acuzatului privat de libertate, pe de o parte, și scopurile acțiunii procesuale la care urmează să participe și ale procesului penal în general, pe de altă parte. Prin urmare, transportarea are loc doar în contextul escortării, așa precum nici *Procedura standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* nu le reglementează separat.

Escortarea și transportarea sunt precedate de o decizie procesuală prin care se dispun acțiuni la realizarea cărora participarea acuzatului reținut este obligatorie. Aceasta poate fi, bunăoară, cazul procedării la verificarea declarațiilor la locul infracțiunii, confruntare, experiment sau alte procedee probatorii, fie cazul aducerii la cunoștință a unor hotărâri luate asupra cauzei, cum ar fi refuzul în pornirea urmăririi penale, clasarea procesului penal

(potrivit art. 274 alin. 5 CPP), fie în vederea înaintării acușării, etc. Subiectul competent să decidă asupra acțiunii procesuale la care trebuie să fie prezent reținutul nu decide concomitent și asupra constituirii și instituirii escortei, dar este îndreptățit să solicite escortarea, respectând termenele și condițiile stabilite de *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004 privind modul de organizare și desfășurare a activității de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute și arestate în izolatoarele de detenție provizorie ale comisariatelor de poliție*. Potrivit *Procedurii standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* constituirea escortei persoanei reținute de drept se face de către:

- conducătorul subdiviziunii de Poliție din care face parte polițistul care a întocmit procesul-verbal de reținere; sau
- conducătorul subdiviziunii de Poliție din care face parte polițistul ce coordonează reținerea dispusă de procuror; sau
- conducătorul subdiviziunii de Poliție care organizează și asigură escorta.

În temeiul aceluiași act normativ, *conducătorul subdiviziunii de Poliție poate delega competența de a constitui și de a instrui escorta*. Rămân în afara sferei de reglementare normativă subiectul căruia îi pot fi delegate asemenea împuterniciri, actul prin care se dispune delegarea respectivă, precum și procedura care urmează a fi respectată în acest sens.

În cazul reținerii de facto, potrivit *Procedurii standard*, escortarea persoanei la sediul Poliției este efectuată de către:

- polițistul care a realizat reținerea; sau
- polițiștii desemnați în acest sens, la indicația conducătorului subdiviziunii de Poliție.

Similar situației constatate în cazul reținerii de drept, în cazul reținerii de facto reglementate de *Procedura Standard*, lipsește claritatea reglementării sub aspectul procedurii și autorității competente din cadrul Poliției investită cu dreptul de a desemna polițiștii responsabili pentru constituirea/executarea escortei. Prevederea normativă dată nu lasă nici măcar loc de interpretare în sensul determinării autorității îndreptățite să se pronunțe asupra escortei, deși există anumite reglementări în *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004*, fără însă să se stabilească, până la etapa actuală, modalitatea de aplicare a acestor două acte normative cu un obiect coincident de reglementare.

Totodată, *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului* face mențiune privind escortarea persoanelor reținute în izolatoarele de detenție provizorie doar în contextul prevederilor care guvernează atribuțiile poliției în domeniul de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, a protecției drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și comunității, fără a aduce explicații sau reglementări exprese în privința aspectelor nereglementate sau reglementate insuficient de *Procedura standard*. Din perspectivele sus-numite, legea națională nu este nici clară, nici previzibilă. Componenta escortei este, de asemenea, sumar reglementată de *Procedura Standard* și de *Ordinul MAI nr. 5 din 05.01.2004*. În conformitate cu pct. 4 al *Procedurii Standard*, polițiștii împuterniciți să constituie escorta și să îndeplinească misiunea fac parte din aceeași subdiviziune a Poliției cu polițistul care a întocmit procesul-verbal de reținere sau care coordonează procesul reținerii, dispusă de procuror.

În componența escortei pot fi desemnați și:

- polițiști din structuri de intervenție rapidă; sau
- din alte structuri care acționează în domeniul securității naționale; sau
- din alte structuri care asigură ordinea publică.

O reglementare oarecum distinctă se constată în *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004*.

Expres, dar nu și exhaustiv, sunt reglementate situațiile în care reprezentanții acestor autorități vor fi implicați în procesul escortării reținutului. Astfel, numărul persoanelor private de libertate, modul de operare al acestora în procesul de comitere a infracțiunii, apartenența lor la grupul infracțional organizat, complexitatea cauzei, precum și alte împrejurări, lăsate la aprecierea *organelor judiciare* constituie temeuri de fapt care justifică constituirea escortei cu implicarea altor autorități decât Poliția. În toate cazurile, o asemenea decizie poate fi luată doar pentru a proteja societatea civilă de persoana escortată, precum și viața și sănătatea persoanei escortate în raport cu acțiunile terțelor persoane. *Procedura standard* interzice folosirea forțelor de intervenție în mod nejustificat, precum și recurgerea uzuală la participarea acestora în contextul escortării persoanei reținute.

Avocatul Poporului a observat practica subdiviziunilor IGP de a escorta persoanele aflate în stare de arest de la penitenciar spre izolator, de la izolator spre instanță, etc. ANP nu intervine în acest sens, atât din cauza crizei

de personal, precum și a calității precare a mijloacelor de transport. IGP a primit în gestiune 20 unități moderne de transport, alte 5 fiind achiziționate. În același timp, ANP nu are o bază suficientă de transport auto pentru asigurarea deplină a necesităților de escortare. În explicația sa, IGP a menționat că Legea 320/2012 prevede expres misiunea escortării persoanelor de către IGP, iar ANP poate escorta doar persoanele în privința cărora sentința nu a devenit definitivă.

Reieșind din prevederile art. 21, lit. k) din *Legea 320/2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului*, Poliția asigură deținerea persoanelor reținute în izolatoarele de detenție provizorie, precum și escortarea acestora. Prin urmare, atribuțiile poliției se limitează expres la deținerea reținuților (72 ore), precum și la escortarea reținuților (către izolatorul de urmărire penală). Competența poliției încetează imediat ce calitatea de „reținut” s-a schimbat în cea de „arestat/deținut – cu mandat de arest” sau la transmiterea acestuia în custodie penitenciară. Ulterior, intervine misiunea administrației penitenciare (HG 437/2018) care realizează funcțiile de escortare a condamnaților, arestaților și a contravenienților.

Termenul de *organe judiciare* folosit în contextul prevederilor *Procedurii Standard* este susceptibil de multiple interpretări, dat fiind faptul că legea națională nu operează cu un asemenea concept decât în contextul asistenței juridice internaționale în materie penală, mai exact a pct. 6 art. 1 al *Hotărârii Parlamentului RM pentru ratificarea Convenției europene de asistență judiciară în materie penală*, nr. 1332-XIII din 26.09.97 și a pct. 3 art. 1 al *Legii pentru ratificarea celui de-al doilea protocol adițional la Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală*, nr. 312 din 26.12.2012, precum și într-o singură normă a Codului Contravențional (art. 425 alin. (6²). Codul de Procedură Penală, *Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului*, *Legea cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri* nu conțin vreo prevedere care să facă posibilă determinarea semnificației conceptului folosit de *Procedura Standard*. Sub acest aspect, se impune imperativul unei coerențe normative a terminologiei folosite, astfel încât interpretarea de sistem a dreptului, acolo unde este admisibilă analogia, să poată fi aplicată.

De la regula generală potrivit căreia escortarea și transportarea se realizează de echipa constituită de autoritatea competentă anterior identificată,

Procedura Standard stabilește, în pct. 8, o excepție, potrivit căreia *instituțiile medicale vor asigura mijlocul de transport și asistența medicală în timpul escortei persoanelor private de libertate bolnave, pe bază de Acorduri de colaborare*³⁰.

În timpul vizitelor preventive efectuate în cadrul a 24 IDP reprezentanții OAP au stabilit că în 10 raioane/municipii mijloacele de transport necesare escortării persoanelor reținute se află într-o stare deplorabilă și necesită să fie înlocuite cu automobile noi, care să corespundă rigorilor tehnice și normative în materie, în 4 raioane asemenea mijloace de transport lipsesc, iar IDP sunt nevoite să apeleze la unitatea de gardă pentru transportarea reținuților. Astfel, chiar dacă unor IP teritoriale le-au fost atribuite mijloace de transport (tip microbuz), acestea nu sunt încăpătoare și nu dispun de spațiu pentru bunurile de uz personal.

Per raioane/municipii situația de facto este reflectată în următorul tabel:

Asigurarea IDP cu mijloace de transport necesare escortării		
Dispun de automobile speciale	Dispun de automobile necesare înlocuirii	Nu dispun de automobile speciale
Bălți (2 unități)	Briceni	Basarabeasca
Cimișlia	Cantemir	Ceadăr-Lunga
Căușeni	Dondușeni	Taraclia
Florești	Drochia	Leova
Comrat	Fălești	
Nisporeni	Glodeni	
Orhei	Ocnîța	
Sîngerei	Strășeni	
Ungheni	Ștefan-Vodă	
Vulcănești	Telenești	

Totodată, Avocatul Poporului subliniază că executarea escortării/transportării nu se realizează în condiții de siguranță, inclusiv pentru angajații poliției, constatându-se cazuri în care aceștia s-au îmbolnăvit, preluând boala

30 Acordul de colaborare între Inspectoratul General al Poliției și ministerul de resort în subordinea căruia activează serviciile medicale constituie o pre-condiție a aplicării prevederilor *Procedurii Standard* în materia acordării asistenței medicale persoanelor private de libertate ce urmează a fi plasate în IDP. Cu toate că acest act normativ a intrat în vigoare la 30 martie 2018, un asemenea acord nu se regăsește în sursele accesibile publicului, motiv pentru care nu poate fi evaluată imperativul și aplicabilitatea *Procedurii Standard* sub acest aspect.

infecțioasă de la persoana escortată. Rapoartele privind vizitele preventive indică, de asemenea, asupra insuficienței de locuri în mijloacele de transport, asupra faptului că nu există separare între locurile destinate deținuților și cele prevăzute pentru escortă, precum și că nu este clară modalitatea de separare a deținuților după gen (femei și bărbați) și după vârstă (minori și adulți) pe durata transportării.

În caz de necesitate, polițistul care dispune sau coordonează reținerea sub autoritatea procurorului solicită interpretului să însoțească persoana reținută la unitatea spitalicească și la IDP, pentru a putea asigura traducerea convorbirilor cu persoana reținută până la momentul în care personalul IDP dispune plasarea într-o cameră de detenție.

3.2. Procedura de escortare și transportare a persoanei reținute

Escortarea și transportarea persoanei reținute se face, respectându-se succesiunea acțiunilor reglementate de *Procedura Standard*, formulate astfel încât să se asigure proporționalitatea interesului social general, dar și drepturile fundamentale ale acuzatului privat de libertate prin reținere.

Prevederile Procedurii Standard au ca obiect trei forme ale escortării/transportării persoanei reținute:

- A. Escortarea persoanei reținute în IDP;
 - B. Escortarea acuzatului privat de libertate prin reținere la locul desfășurării urmăririi penale sau judecării³¹;
 - C. Replasarea persoanei reținute în IDP după escortarea acestuia în fața organului de urmărire penală, a instanței sau pentru realizarea unui drept ocrotit de lege.
- A. Escortarea persoanei reținute în IDP** implică realizarea anumitor activități, repartizate în cadrul câtorva etape:
- 1. Identificarea IDP în care urmează a fi plasată persoana reținută. În acest scop:

³¹ Se are în vedere atât participarea reținutului la anumite acțiuni de urmărire penală, cât și asigurarea prezenței acestuia pentru realizarea unui drept sau interes ocrotit de lege. Escortarea pentru participarea la judecare vizează, în principal, asigurarea prezenței acestuia în fața judecătorului de instrucție în procesul de examinare a cererilor, demersurilor și plângerilor în cazurile prevăzute de lege.

- a) Polițistul care dispune sau coordonează reținerea sub autoritatea procurorului verifică posibilitatea de a plasa persoana reținută de fapt sau de drept în cel mai apropiat IDP de locul în care au fost efectuate cercetările;
 - b) Personalul de serviciu al IDP, desemnat de șeful IDP, transmite numărul de paturi disponibile, astfel încât numărul de persoane private de libertate să nu depășească, în limita posibilităților, capacitatea de detenție a IDP. Ca excepție, persoana reținută nu va fi plasată în cel mai apropiat IDP în cazul:
 - existenței pericolului de a împiedica buna desfășurare a urmăririi penale, persoanele reținute pot fi plasate în alte IDP;
 - persoana privată de libertate este plasată în alt IDP atunci când viața sau sănătatea acesteia este supusă unui pericol real din partea altor persoane private de libertate. Prin dispoziția șefului IDP, reținutul, în situația dată, va fi transferat într-un alt IDP, dacă nu există interdicția polițistului care a dispus reținerea sau a procurorului. Aceștia din urmă sunt înștiințați despre situația de pericol și necesitatea schimbării locului de detenție anterior adoptării de către șeful IDP a hotărârii de transfer.
 - c) Dacă IDP nu are locuri disponibile, polițistul este obligat să solicite aceleași informații unui alt IDP din imediata apropiere.
3. Prezentarea obligatorie la unitatea spitalicească, conform acordului de colaborare semnat de IGP și ministerul de resort, a persoanei private de libertate pentru a fi evaluată din punct de vedere medical, anterior plasării sale în IDP. Deși se pare că e vorba de o condiție pentru implementarea Procedurii Standard de Operare, până în prezent nu există dovezi despre realizarea ei, iar normele respective rămân practic inaplicabile.

Cu toate acestea, există exemple pozitive de conlucrare în practică. Astfel, Inspectoratul de poliție Iaoveni conlucrează cu spitalul raional (ambulanța). Reținuții nu sunt examinați de medic, deoarece nu au medic în cadrul inspectoratului. Dacă la momentul reținerii se depistează că reținutul are leziuni corporale, el este transportat la spitalul raional și apoi este supus expertizei medico-legale. O abordare similară se regăsește în practica IDP

din cadrul IP Cahul: dacă la persoana reținută se depistează leziuni corporale, înainte ca aceasta să fie plasată în izolator, persoana este condusă la unitatea de gardă și se cheamă ambulanța pentru a documenta cazul. Toate problemele referitoare la starea de sănătate a reținutului se indică în procesul-verbal de reținere, iar la necesitate, se anunță serviciul de urgență. La Călărași, reținuții se examinează doar la intrarea în izolatorul de detenție provizorie, cu excepția cazului în care se invocă înrăutățirea stării sănătății, situație în care este solicitată intervenția serviciului medical de urgență. IP Comrat urmează, în linii mari, aceeași procedură. Astfel, la întocmirea procesului-verbal de reținere se face o „examinare vizuală” a persoanei reținute în cadrul IP, aceasta fiind întrebată despre starea sa fizică, apoi se fac însemnări în procesul-verbal. În cazul în care sunt depistate leziuni corporale sau persoana bănuită invocă probleme de sănătate, este chemată salvarea care stabilește leziunile corporale, iar OUP face însemnări în procesul-verbal de reținere. La Dondușeni vizitele de monitorizare denotă o procedură și mai simplificată. În acest sens, persoanele care urmează a fi reținute sunt întrebată despre starea fizică sau dacă au plângeri referitor la starea sănătății, cu realizarea mențiunilor corespunzătoare în procesul-verbal de reținere. Examinarea exterioară a persoanei reținute, în cadrul IP Dubăsari, este efectuată vizual de către ofițerul de urmărire penală în timpul întocmirii procesului – verbal de reținere. Din cele relatate de către conducătorul organului de urmărire penală, în cazul depistării unor leziuni corporale la persoana reținută, aceasta este escortată la spitalul raional pentru stabilirea leziunilor corporale.

Unele particularități le prezintă procesul examinării medicale la Fălești, Taraclia și Ocnița unde, dacă nu există plângeri referitor la starea sănătății, persoana este plasată în Izolatorul de detenție provizorie și acolo este examinată de către medic. La Fălești și Ocnița, dacă medicul depistează existența unor leziuni corporale la reținut, se anunță procurorul, iar ulterior acesta este transportat în vederea efectuării expertizei medico-legale. Inspectoratul de poliție Strășeni nu dispune de medic, iar activitatea IDP este sistată. De aceea, în procesul-verbal de reținere, ofițerul de urmărire penală face înscrisuri referitor la examinarea corporală. În cazul depistării leziunilor persoana reținută este transportată la spitalul municipal Strășeni pentru efectuarea expertizei. În rezultatul vizitei efectuate la IDP Șoldănești,

Avocatul poporului a constatat că examinarea medicală a deținuților este realizată formal sau nu se efectuează deloc, fapt ce trezește îngrijorări grave cu privire la respectarea dreptului la siguranță a persoanelor aflate în custodia poliției.

O situație inacceptabilă a fost constatată și cu ocazia vizitei de monitorizare a membrilor OAP la Soroca, unde, potrivit angajaților, examinarea medicală a reținutului poate fi făcută și în coridor, deși cabinete medicale speciale există și în cadrul Inspectoratului de Poliție și în IDP.

Monitorizarea situației de fapt privind examinarea persoanelor deținute la IDP Ștefan-Vodă au avut drept consecință sesizarea IGP privind nerespectarea normelor naționale și internaționale în materie. În acest sens, OAP a stabilit că nu sunt respectate prevederile art. 175¹ ale Codul de Executare al R. Moldova și ale pct. 19 din *Instrucțiunea privind activitatea izolatoarelor de detenție provizorie ale MAI* aprobat prin Ordinului MAI nr. 223 din 6 iulie 2012, potrivit cărora la primirea sau predarea persoanelor reținute în/din IDP, acestea, în mod obligatoriu, vor fi supuse examenului medical, cu întocmirea actului respectiv, iar ulterior, vor fi supuse dezinfecției sanitare, în conformitate cu rigorile Comitetului European pentru Prevenirea Torturii³².

Ansamblul constatărilor făcute de OAP nu reflectă nici un caz în care persoana să fi fost escortată la instituția medicală pentru a fi supusă controlului medical prealabil plasării în IDP. Cu toate acestea, un control medical prealabil detenției se realizează, în majoritatea cazurilor, nemijlocit înaintea plasării persoanei în IDP, de către felcerul instituției. *Procedura Standard* la pct. 6 indică asupra obligativității examinării anterioare plasării în IDP, care trebuie să fie realizată de către **medic**, formulând, în acest sens, garanții mai bune pentru protecția persoanelor împotriva relexor tratamente, întrucât starea fizică și cea a sănătății persoanei va fi monitorizată în cadrul tuturor etapelor procedurii de reținere și detenție nemijlocită, controlul medical

32 Potrivit normelor Comitetului European pentru prevenirea torturii, examinarea medicală a deținuților plasați în custodia poliției reprezintă una din cele trei garanții fundamentale împotriva relexor tratamente. Medicul trebuie să consulte și să examineze fiecare deținut cât de repede posibil după admiterea acestuia în instituție și după aceasta să-l examineze, în caz de necesitate, cu scopul de a descoperi boli fizice sau psihice și a lua toate măsurile necesare; a separa deținuții bănuți de existența unor boli infecțioase sau contagioase; a depista defectele fizice sau psihice care ar putea dăuna procesului de reabilitare și a determina capacitatea fizică de lucru a fiecărui deținut (SMR, Regula 24).

fiind posibil să fie dispus și după efectuarea percheziției corporale la momentul plasării reținutului în IDP (pct. 2 al *Procedurii standard de operare privind plasarea persoanei reținute în Izolatorul de Detenție Preventivă*, aprobat prin Ordinul IGP nr. 193 din 30 martie 2018).

- Persoana reținută este supusă controlului corporal și, dacă personalul medical solicită, persoanei escortate îi sunt înlăturate cătușele;
- Polițiștii din escortă părăsesc cabinetul în care este examinată medical persoana reținută, dacă există o astfel de cerere a personalului medical, dar rămân lângă ușa cabinetului medical în care se desfășoară evaluarea medicală pentru a putea interveni în caz de necesitate;
- După ce a fost făcută verificarea medicală, persoanei reținute îi sunt re-aplicate cătușele, cu excepția cazului în care medicul consideră că îi pot fi afectate eventualele tratamente;
- Fișa medicală întocmită cu ocazia verificării medicale este pusă la dispoziția escortei într-un plic închis, iar tratamentul prescris este pus la dispoziția escortei, fără a fi lăsat asupra persoanei escortate;
- Escorta realizează controlul corporal al reținutului pentru a se asigura că acesta nu a sustras anumite bunuri, după care părăsește unitatea spitalicească.

3. Escorta asigură transportarea acuzatului la IDP și transmite imediat personalului acestuia Fișa medicală și tratamentul prescris.

B. Escortarea acuzatului privat de libertate prin reținere la locul desfășurării urmăririi penale sau judecării

În esență, ansamblul acțiunilor realizate în vederea asigurării prezenței acuzatului plasat în IDP la adresele la care aceasta este necesară, constituie procedura legală de escortare, care poate fi divizată convențional, pe anumite etape, după cum urmează:

I. Etapa de pregătire în vederea escortării și transportării reținutului.

Această etapă implică următoarele activități:

1. Înainte de începerea activității de escortare, persoanei private de libertate i se comunică locul unde urmează a fi transportată;
2. I se aduce la cunoștință persoanei că pe timpul escortării trebuie să respecte regulile de deplasare cerute de polițiști și normele legale privind regimul de detenție;

3. Escorta verifică identitatea persoanei private de libertate. În acest scop, persoanei i se solicită să se prezinte și aceste informații sunt verificate, conform documentației puse la dispoziție de organele judiciare;
4. Escorta evaluează dacă are la dispoziție înscrisurile necesare plasării în IDP, inclusiv fișa de cunoaștere, întocmită în conformitate cu modelul din Anexa 1 a *Procedurii Standard*. Fișa de cunoaștere este un instrument de lucru creat de polițiștii care au efectuat cercetările, care conține informații despre persoană, obținute în urma investigațiilor, declarate de aceasta, de medic sau de familie. Fișa va însoți persoana privată de libertate pe întreaga durată în care aceasta se află în custodia Poliției, informația având caracter confidențial și nu poate fi adusă la cunoștință terților;
5. Persoana privată de libertate este controlată de polițist înainte de plecare. Îi sunt verificate hainele și obiectele pe care le poate avea asupra sa: sticlă cu apă potabilă, alimente, înscrisuri pe care să le prezinte organelor judiciare sau altor instituții, medicamente și prescripția medicului, după caz;
6. Înainte de plecare, polițiștii din escortă recomandă persoanei reținute să utilizeze toaleta;
7. Dacă este necesar, persoanele private de libertate aflate sub escortă sunt imobilizate cu ajutorul mijloacelor din dotare, în general prin utilizarea cătușelor. La aplicarea cătușelor, mâinile persoanei escortate trebuie să se afle la spate sau în față. Când persoana escortată opune rezistență, întreprinde activități de evadare, încearcă să se sinucidă sau să se automutileze, folosirea cătușelor este obligatorie;
8. La solicitarea șefului escortei, traducătorul poate însoți escorta.

II. Etapa transportării propriu-zise a persoanei reținute presupune:

1. Deplasarea persoanei escortate, care se face, de regulă, prin traversarea spațiului public, la locul desfășurării urmăririi penale sau judecării cauzei;
2. Verificarea periodică a dispozitivului de închidere a cătușelor;
3. Apelarea Serviciului medical de urgență în situația în care persoana privată de libertate reclamă înrăutățirea stării de sănătate în timpul escortei. În funcție de indicațiile primite de la personalul medical,

polițiștii din escortă conduc persoana spre personalul medical sau așteaptă sosirea cadrelor medicale de urgență.

III. Etapa escortării în cadrul acțiunilor de urmărire penală sau activităților necesare realizării drepturilor reținutului:

1. Înainte de fi pusă la dispoziția organului de urmărire penală sau instanței persoana aflată sub autoritatea escortei poate discuta cu apărătorul, după ce acesta își dovedește calitatea în fața șefului escortei și dacă persoana privată de libertate își exprima acordul, iar împrejurările permit conversația (escorta se află într-o zonă sigură, în interiorul unei instituții). În timpul conversației polițiștii nu se îndepărtează de persoana escortată, iar mijloacele de imobilizare nu sunt înlăturate;
2. Șeful escortei întocmește un proces-verbal în care consemnează că persoanei escortate i-a fost acordat dreptul la apărare și, ulterior, îl pune la dispoziția organelor de urmărire penală;
3. Plasarea persoanelor escortate la destinație în locuri special amenajate și aflate sub pază permanentă a polițiștilor. În cazul în care organele judiciare nu dispun de încăperi special amenajate, paza persoanelor escortate va fi asigurată neîntrerupt de către escortă. Paza persoanelor reținute pe parcursul acțiunilor de urmărire penală se realizează permanent, cu excepția audierilor, la care prezența escortei este interzisă. Cu toate acestea, organele de urmărire penală pot solicita intervenția escortei și în acest caz, pentru a asigura ordinea de drept sau pentru a preveni evadarea;
4. La realizarea activităților sus-numite, când prezența persoanei private de libertate aflate sub autoritatea escortei nu mai este necesară, persoanei private de libertate i se permite să se așeze într-o zonă în care nu este în pericol, nu poate, la rândul său, pune în pericol persoane și poate fi supravegheată cu ușurință.

C. Replasarea persoanei reținute în IDP după escortarea acesteia în fața organului de urmărire penală, a instanței sau pentru realizarea unui drept ocrotit de lege presupune întreprinderea următoarelor acțiuni:

1. La momentul sosirii la IDP, gradele și numele polițiștilor din escortă, numărul autoturismului, data și ora sosirii, precum și datele persoanei reținute sunt înregistrate în evidențele IDP;

2. Escorta predă personalului IDP persoana reținută, documentația pusă la dispoziție de organele de urmărire penală, documentația medicală, tratamentul prescris și bunurile pe care le are asupra sa în interiorul IDP;
3. După ce personalul IDP verifică identitatea și temeinicia deținerii persoanei, escorta părăsește IDP, iar persoana reținută rămâne la dispoziția personalului de pază.

Procedura escortării presupune, însă, nu doar un ansamblu de acțiuni necesare asigurării deplasării acuzatului reținut spre adresele indicate de subiectul competent, ci și o serie de interdicții și restricții, stabilite normativ, atât pentru persoana aflată în custodia poliției, cât și pentru angajații care asigură escortarea și transportarea acestuia din urmă. În acest sens, *Procedura Standard* prevede următoarele:

1. Informațiile despre aceste persoane (starea de sănătate, starea civilă, proprietăți, copii, religie etc.) la care au acces polițiștii au caracter confidențial și nu pot fi făcute publice;
2. Persoanele private de libertate, care sunt bolnave de boli transmisibile sau suferă de dereglări psihice, nu pot fi transportate sub escortă împreună cu persoanele sănătoase;
3. Este interzisă aplicarea nejustificată a forței. Mijloacele de imobilizare nu trebuie să rănească persoana și nu trebuie să aducă atingere demnității persoanei;
4. În timpul escortării se interzice aplicarea mijloacelor speciale împotriva minorilor, în cazul în care vârsta acestora este evidentă sau este cunoscută, împotriva femeilor, a persoanelor în etate și a persoanelor cu semne vizibile de dizabilitate, cu excepția cazurilor în care aceste persoane atacă subiectul legii ori altă persoană, inclusiv în grup ori cu utilizarea armelor, opun rezistență într-un mod care prezintă pericol pentru viața și sănătatea oamenilor, dacă acțiunile de acest gen nu pot fi curmate pe alte căi și cu alte mijloace;
5. În timpul escortării se interzice aplicarea mijloacelor speciale în clădirile și în încăperile în care se produc sau se păstrează substanțe ușor inflamabile, toxice sau explozive ori substanțe care, intrând în contact cu componentele mijloacelor speciale, generează un pericol sporit pentru viața și sănătatea oamenilor;

6. În timpul escortării se interzice aplicarea cartușelor cu gloanțe de cauciuc sau de plastic, a mijloacelor cu efect iritant sau lacrimogen, cu încălcarea restricțiilor și caracteristicilor tehnice ale acestora;
7. Arma de foc poate fi aplicată ca măsură extremă pentru împiedicarea evadării de sub escortă sau evadării persoanelor aflate în stare legală de detenție, precum și pentru curmarea tentativelor de eliberare forțată a acestora;
8. Cătușele nu se aplică în cazul minorilor, femeilor însărcinate, persoanelor în etate, persoanele cu semne vizibile de dizabilitate;
9. Polițiștilor le este interzisă expunerea persoanelor escortate reprezentanților mass-media în vederea obținerii de imagini, sunete sau interviuri de la acestea;
10. Este interzisă expunerea nejustificată în public a persoanelor escortate imobilizate;
11. Persoanei escortate îi este interzis să comunice cu alte persoane. Când se află într-o zonă sigură, persoana escortată primește de la apărător sau membrii familiei, cu acceptul șefului escortei, apă, hrană rece sau medicamente, pentru care există rețetă eliberată de medic. Produsele trebuie să fie primite în recipiente, respectiv blistere sigilate și să aibă termenul de valabilitate;
12. Sunt interzise amenințările, adresarea cuvintelor triviale, înjurăturilor etc. Polițiștii și persoanele private de libertate, aflate sub autoritatea escortei, comunică decent și respectă demnitatea interlocutorului;
13. Din motive de siguranță nu este permisă discuția avocatului cu persoana escortată în anumite împrejurări: în timpul deplasării escortei, în dreptul autoturismului sau în situații pe care polițiștii nu le pot gestiona.

3.3. Locul escortării persoanei reținute

Din definițiile *escortării* și *transportării* persoanei reținute, examinate anterior, rezultă că aceste activități au drept scop deplasarea subiectului la **adrese la care este necesară prezența acestuia pentru realizarea activităților procesuale sau pentru asigurarea îndeplinirii unor drepturi.**

Prin urmare, este de înțeles motivul din care *Procedura Standard* nu reglementează exhaustiv locația la care urmează a fi însoțit acuzatul reținut, dar stabilește imperativ că orice deplasare a persoanei reținute în IDP sau în afara acestuia va fi făcut în mod exclusiv pentru executarea obligațiilor sau exercitarea drepturilor și intereselor legitime ale celui privat de libertate. Sub acest aspect, pentru realizarea restricțiilor prevăzute de lege, inerente restrângerii dreptului la liberă circulație, reținutul este escortat pentru a fi plasat în instituția de detenție, iar pentru asigurarea scopurilor procesului penal, acesta este escortat, spre exemplu, pentru înaintarea acuzării. Pentru acuzat, participarea la acțiuni procesuale constituie un drept, nu și o obligație (art. 64, alin. (2) pct. 11), art. 66 alin. (2) pct. 12) CPP), motiv pentru care escortarea acestuia la organul de urmărire penală sau procuror, în contextul în care el nu își manifestă acordul, ar constitui o încălcare a respectivelor drepturi. Mai mult, nici *Procedura Standard* și nici *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004* nu reglementează situația refuzului bănuیتului sau oricărui acuzat privat de libertate de a fi escortat la organul de urmărire penală sau în instanța de judecată și procedura care trebuie să fie urmată în acest caz. În același timp, *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004* stabilește posibilitatea realizării anumitor acțiuni de urmărire penală nemijlocit în cadrul IDP, fapt care nu obligă, însă, acuzatul să coopereze cu organele de urmărire penală sau procurorul. Reieșind din prevederile date, escortarea reținutului se va face cu excepțiile prevăzute de lege, în principiu, pentru asigurarea realizării drepturilor sale.

La înaintarea în cazurile prevăzute de lege a cererilor, demersurilor sau plângerilor, participarea bănuیتului reținut în ședința de judecată este obligatorie (spre exemplu, în cazul prevăzut de art. 473³ alin. (1) CPP), iar escortarea acestuia va urmări executarea unei obligații sau realizarea unui drept. Întrucât legea procesual-penală nu admite arestarea bănuیتului, chiar dacă statutul procesual respectiv a fost obținut prin efectul procesului-verbal de reținere, acesta nu poate fi escortat în instanță în vederea examinării demersului de arestare preventivă.

Reglementările *Procedurii Standard* identifică situații particulare de escortare, cu reguli derivate din specificul destinației escortării. Astfel, pornind de la prevederile actului normativ sus-numit, pe lângă escortarea pentru plasare/replasare în IDP, la organul de urmărire penală, procuror

sau instanță, escortarea se poate realiza și în vederea asigurării dreptului la asistență medicală. În acest sens, toate cele trei **Proceduri Standard, aprobate prin Ordinele nr. 193, 194, 195 din 30 martie 2018**, stabilesc obligația poliției de a contacta imediat Serviciul medical de urgență, în cazul în care reținutul acuză dureri sau afirmă că starea sa de sănătate s-a înrăutățit. Conform dispozițiilor lucrătorului medical, persoana este escortată la o unitate spitalicească sau este așteptată ambulanța pentru a interveni/decide. Potrivit *Procedurii standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate*, instituțiile medicale asigură mijlocul de transport și asistența medicală în timpul escortei persoanelor private de libertate bolnave, în baza Acordurilor de colaborare*. În momentul constituirii escortei unei persoane bolnave, șeful escortei anunță instituția care a solicitat prezența persoanei private de libertate că aceasta reprezintă un pericol (fără a spune care este boala transmisibilă) sau este o persoană vulnerabilă (traume, fracturi, se deplasează asistat etc.), după caz.

Conform pct. 7 al *Procedurii Standard* sus-numite, în situația în care personalul medical dispune, în rezultatul examinării, internarea persoanei private de libertate, șeful escortei anunță conducătorul subdiviziunii polițienești și organul de urmărire penală pentru a fi luate măsurile de pază în spital. Escorta asigură paza persoanei, până când este înlocuită de alți polițiști. În același timp, specificul bolii celui escortat poate solicita măsuri speciale de protecție, precum și informarea expresă în acest sens a instituției medicale. Sub acest aspect, pct. 8 al aceleiași *Proceduri Standard* impune obligația, potrivit căreia persoanele bolnave de boli transmisibile și persoanele ce suferă de dereglări psihice private de libertate sunt transportate sub escortă, separat de persoanele sănătoase. Polițiștii care asigură escorta persoanelor bolnave de boli contagioase au obligația să poarte echipament de protecție, pus la dispoziție de instituția medicală, potrivit Acordului de colaborare* încheiat de Inspectoratul General al Poliției și ministerul de resort.

Analiza normelor invocate nu permite însă stabilirea obligațiilor escortei în cazul în care la sosirea ambulanței este determinată necesitatea internării spitalicești, iar transportarea este asigurată de instituția medicală.

3.4. Realizarea dreptului la informare în cadrul escortării/transportării persoanei reținute

Deși *Procedurile Standard* nu reglementează expres modul în care este asigurată realizarea dreptului la informare sau care este conținutul acestuia în cadrul escortării/transportării bănuțului reținut, prezența traducătorului care urmează să însoțească escorta sau să ia parte la efectuarea controlului medical prealabil plasării/replasării în detenție, precum și a celui ulterior, inclusiv în cazul internării acuzatului, presupune, implicit realizarea unei comunicări între escortă, personalul medical și persoana deținută. În mod imperativ, la constatarea unei oarecare afecțiuni a sănătății de natură să împiedice sau să amâne executarea măsurii procesuale de constrângere, trebuie informată nu doar autoritatea competentă să se pronunțe asupra reținerii, ci și nemijlocit persoana reținută, precum și persoanele care au fost înștiințate despre reținere. Concluzia derivă din prevederile pct. 7 al *Procedurii standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* care stabilește că *persoanei private de libertate și internate i se aprobă să primească de la aparținători, cu avizul medicului curant, rețeta necesară tratamentului și hrană potrivit normelor de sănătate publică, atunci când spitalul se află în imposibilitatea de a le asigura.*

În plus, în contextul apariției necesității de informare ulterioară, asupra oricăror circumstanțe relevante legate de executarea măsurii reținerii, *Procedura Standard* prevede la pct. 9 că *traducătorul/interpretul poate rămâne la solicitarea polițiștilor în IDP pentru a traduce/interpreta convorbirile acestora cu persoana privată de libertate, până la momentul plasării în camera de detenție.*

Totodată, potrivit pct. 3 al *Procedurii standard de operare pentru reținere*, *polițistul comunică persoanei reținute și persoanelor care o însoțesc date despre locul în care aceasta urmează să fie condusă sau escortată, ceea ce implică și o obligație de informare a persoanei în cazul în care aceasta va fi transferată într-un alt IDP sau plasată în instituția medicală. Informarea, în acest din urmă caz, va avea loc doar dacă/ atunci când starea de sănătate a acuzatului îi va permite să înțeleagă conținutul informațiilor prezentate.*

IV. Plasarea în detenție a persoanei reținute

4.1. Subiectul competent să decidă plasarea în detenție a persoanei reținute

Organul de urmărire penală sau procurorul decide dacă persoana urmează a fi plasată în detenție. *Procedura standard de operare pentru reținere* stabilește că angajații poliției care dispun reținerea de drept trebuie să informeze IDP în care urmează a fi plasată persoana pentru a-i asigura hrană, pat și lenjerie. Detenția persoanei nu poate depăși termenul de 72 de ore. Este important de menționat că organul de urmărire penală sau procurorul trebuie să analizeze minuțios temeiurile și necesitatea deținerii persoanei înainte de a decide plasarea acesteia în detenție.

Chiar dacă este stabilit un maximum legal al perioadei de reținere, legea nu obligă plasarea persoanei în detenție pentru toată această perioadă, stabilind foarte clar că reținerea *nu poate depăși 72 de ore*. În acest sens, sunt foarte relevante prevederile procedurilor standard de operare pentru reținere care stabilesc că *perioada de reținere nu trebuie să fie mai mare decât strictul necesar pentru deținerea persoanei*. Este necesar ca polițiștii care efectuează și decid reținerea persoanei să înțeleagă necesitatea reținerii și să decidă asupra plasării persoanei în detenție, ținând cont și de consecințele lipirii persoanei de libertate.

4.2. Procedura plasării în detenție a persoanei reținute

Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în Izolatoare de detenție preventivă ³³ stabilește următoarele etape:

1. primirea persoanei reținute de către polițiștii din IDP, care este însoțită

³³ Aprobata prin Ordinul IGP nr. 193 din 30 martie 2018

de transmiterea documentelor (procesul-verbal de reținere) care însoțesc persoana reținută de către escortă. La această etapă are loc prima interacțiune dintre polițiștii din escortă și angajații IDP.

2. percheziția corporală și controlul obiectelor personale sunt efectuate deja de polițiștii din IDP. Tot la această etapă, polițiștii din IDP pot determina dacă persoana are urme de aplicare a forței fizice, iar în cazul în care le depistează, sunt obligați să întocmească un proces-verbal. *Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în Izolatoare de detenție preventivă* nu stabilește în acest caz obligația polițiștilor de a prezenta persoana care are urme de violență pe corp personalului medical. O astfel de obligație apare însă dacă urmele de violență apar după plasarea persoanei în detenție. Nu este foarte clar care este raționamentul acestei distincții. Această incertitudine ar putea provoca dificultăți în aplicarea standardelor de operare.

Abia după percheziția corporală și controlul obiectelor, polițiștii din IDP preiau de la escortă persoana reținută și documentele puse la dispoziție de organul de urmărire penală.

3. informarea persoanei (această etapă va fi descrisă în cele ce urmează).
4. plasarea persoanei reținute în camera de detenție – la această etapă persoana este repartizată într-o cameră din IDP, ținând cont de principiul separării bărbaților de femei și cu consultarea fișei de cunoaștere (o mostră a acestei fișe este anexată la *Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în Izolatoare de detenție preventivă*).

De asemenea, această procedură prevede reguli clare privind modul de asigurare a drepturilor persoanei reținute. Este de apreciat faptul că conceptual procedurile standard de operare sunt elaborate având la bază principiul respectării drepturilor persoanei reținute la orice etapă a procedurii de reținere. Ele reprezintă niște puncte de reper pentru toți polițiștii angajați în acest proces. Existența acestor standarde însă nu asigură legalitatea reținerii. Este la fel de important ca aceste proceduri să fie aplicate și respectate de cei implicați în procesul de plasare a persoanei în detenție.

Standardele de operare clarifică responsabilitățile polițiștilor și stabilesc necesitatea unei interacțiuni profesionale dintre polițiștii care asigură escorta și cei care primesc persoana în IDP.

4.3. Locul și condițiile de detenție a persoanei reținute

Conform procedurilor de operare, angajatul poliției trebuie să se informeze dacă IDP are disponibil numărul de paturi necesar persoanelor ce urmează a fi încarcerate și să informeze IDP despre numărul de persoane care vor fi încarcerate, sexul și vârsta lor. Dacă IDP nu are paturi disponibile, persoana reținută va fi încarcerată într-un alt IDP apropiat subdiviziunii polițienești care efectuează cercetările. Este important ca angajații poliției implicați în acest proces să aplice corect aceste prevederi și să pună accent pe respectul demnității umane în procesul de luare a deciziei în care IDP urmează a fi plasată persoana.

În urma vizitelor de monitorizare ale OAP, s-a constatat că, în general, IP au respectat o perioadă de detenție) a reținuților pentru minim 24 de ore. Aceștia au fost escortați imediat după obținerea mandatelor de arest în izolatoarele de urmărire penală. Astfel, au evitat practica deținerii generale de 72 ore. Totuși, acest sistem a creat incomodități procurorilor și ofițerilor de investigație/ urmărire penală, care fie sunt nevoiți să meargă ori de câte ori este necesar pentru audieri la Izolatorului de urmărire penală, fie să-i escorteze înapoi la Inspectoratul de poliție. Mai mult, IP care nu dețin izolatoare, au fost nevoite să țină ore în șir (nedocumentate) reținuții pe hol, în cabinetele acestora, fie în unitatea de gardă pe scaun, fără a purcede la documentare. În această perioadă, persoanele nu puteau ieși din Inspectoratul de poliție, dar nici nu erau reținuți ca atare. Asemenea practici continuă. Situația se îngreunează când există un șir de martori, minori, etc. Toți sunt ținuti pe holul instituției, fără a avea un statut oficial. Opinăm că subdiviziunile IGP trebuie să fie înzestrate cu camere de reținere în incinta IP (cu excepția subsolurilor) echipate cu mobilier, apă potabilă și sistem de protecție. Este inadmisibilă reținerea persoanei în spațiul destinat unității de gardă. Mai mult, angajații poliției trebuie să evite menținerea persoanelor în IP, fără vreun statut procesual. În același timp, toate persoanele care intră și ies din Inspectoratul de poliție urmează a fi înregistrate în registrul de acces, cu indicarea obligatorie a orei de intrare și numele angajatului în cauză. Vizitatorii nu se pot afla decât un timp minim necesar în incinta poliției.

Procedura de operare stabilește modul în care trebuie să intervină polițiștii din IDP în cazul în care persoana reținută devine violentă. După o astfel de intervenție se solicită asistență serviciului medical de urgență pentru a acorda îngrijiri medicale celor implicați (chiar dacă nu sunt acuzate dureri). Este important să menționăm că personalul IDP consemnează într-un raport intervenția asupra persoanei violente, pe care trebuie să-l transmită procurorului imediat, dar nu mai târziu de 24 ore. Se fac mențiuni succinte despre intervenție și în Fișa de cunoaștere a persoanei. Faptul examinării medicale de urgență se consemnează în Registrul de caz, inclusiv de echipa medicilor de urgență.

În cadrul vizitelor de monitorizare efectuate de OAP în IDP din țară, s-a constatat că condițiile de detenție în majoritatea cazurilor nu corespund standardelor naționale și internaționale. OAP menționează că toate celulele din izolatoarele de detenție trebuie să aibă dimensiuni rezonabile pentru numărul de persoane pe care le adăpostesc, o iluminare adecvată (de exemplu, suficientă pentru a putea citi, cu excepția perioadelor de somn) și ventilare. Ar fi de preferat ca celulele să aibă lumină naturală. Celulele ar trebui echipate cu mijloace de odihnă (de exemplu, un scaun fixat sau o bancă), iar persoanelor obligate să rămână peste noapte în detenție trebuie să li se pună la dispoziție saltele și paturi curate. Persoanelor din custodie trebuie să li se permită satisfacerea necesităților fiziologice la momentul dorit în condiții decente și de curățenie, să li se ofere condiții adecvate de igienă personală. Trebuie să li se dea mâncarea la ore potrivite, care să includă cel puțin o masă completă (de exemplu, ceva mai substanțial decât un sandwich) în fiecare zi.³⁴ Întrebarea referitoare la ce înseamnă o dimensiune rezonabilă pentru o celulă a poliției (sau pentru alt tip de locuire pentru deținut/prizonier) este o chestiune dificilă. Când se face o asemenea analiză, trebuie luați în considerare mulți factori. În orice caz, delegațiile CPT operează cu dimensiuni recomandate destul de precise. Următoarea dimensionare (văzută ca un nivel de dorit și nu un standard minim) este utilizată în mod curent atunci când se analizează o celulă de poliție pentru o singură persoană care

³⁴ CPT-ul susține că persoanelor ținute în custodia poliției 24 de ore sau mai mult trebuie să li se asigure, în măsura posibilităților, exerciții zilnice în aer liber.

stă mai mult de câteva ore: 7 m² având cel puțin 2 m între pereți și 2,5 m între pardoseală și plafon.

Trebuie să menționăm că prima inițiativă de reformă a condițiilor de detenție a început odată cu aprobarea prin Hotărârea Guvernului nr. 1624 din 31.12.2003 a Concepției reformării sistemului penitenciar și Planului de măsuri pe anii 2004–2020 pentru realizarea ei, unde a fost planificată construcția celor 8 case de arest. În anii 2009–2010 aceste acțiuni au fost stopate, una dintre principalele cauze fiind lipsa mijloacelor financiare. Lucrările de reparație a izolatoarelor au demarat după adoptarea Hotărârii Guvernului nr. 511 din 22.06.2010, prin care s-au alocat 2.200.000 lei pentru repararea a 30 de izolatoare de detenție provizorie din cadrul Inspectoratelor de poliție. La 12 decembrie 2016, între Guvernul Republicii Moldova și Comisia Europeană a fost semnat Acordul de finanțare pentru reforma poliției. Matricea de politici privind implementarea Suportului bugetar pentru reforma poliției prevede, printre obiectivele stabilite, și reducerea relexor tratormente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia Poliției. În conformitate cu prevederile Matricei de politici privind implementarea suportului bugetar pentru reforma poliției pentru anii 2017–2020, în perioada vizată, de către poliție urmează a fi renovate minim 15 Izolatoare de detenție provizorie, conform standardelor internaționale. Urmează a fi renovate minim 100 de celule de deținere temporară, achiziționate minim 25 unități specializate pentru transportarea deținuților, instruiți minim 250 funcționari din cadrul poliției în materie de respectare a drepturilor omului. Conform constatărilor OAP, în mare parte încăperile izolatoarelor de detenție provizorie sunt situate în continuare în subsolurile edificiilor Inspectoratelor de poliție. Totuși, dacă ar fi să comparăm condițiile de detenție din cadrul IDP în perioada anilor 2010–2018 constatăm o îmbunătățire semnificativă, însă nu în măsura respectării standardelor internaționale. În continuare, persistă condiții materiale precare; starea insalubră a celulelor, lipsa saltelelor, plapumelor și articolelor de igienă; alimentație doar de 2 ori/zi; lipsa personalului medical; examinare medicală formală; lipsa intimității în blocul sanitar; insuficiența luminii artificiale și naturale, miros neplăcut pătrunzător, umezeală; detenție peste 72 ore (vezi Anexa 3). Prin urmare, a fost sistată activitatea a 17 izolatoare de detenție preventivă. Conform datelor actualizate, la moment sunt 96 spații funcționale de

detenție, cu o capacitate de 242 persoane. 15 izolatoare urmează să fie renovate până în 2022, dintre care 2 izolatoare să includă criterii pentru detenția persoanelor cu dizabilități.

În scrisoarea de răspuns la demersul OAP (11 octombrie 2018) se menționează că au fost propuse spre modernizarea 14 IDP (Edineț, Râșcani, Bălți, Sîângerei, Ungheni, Orhei, Chișinău, Criuleni, Hîncești, Anenii Noi, Căușeni, Cimișlia, Cahul și Comrat). De asemenea, au fost aprobate, prin ordinul șefului IGP nr. 527 din 28 decembrie 2017, normele minime pentru spațiile de detenție și cele de dotare și utilare a unităților de transport ale poliției destinate transportării persoanelor deținute aflate în custodia poliției. OAP va monitoriza în continuare modul în care sunt realizate recomandările formulate ca urmare a vizitelor de monitorizare.

Recomandările OAP în urma acestor vizite se referă în mare parte la întreprinderea măsurilor:

1. privind separarea blocurilor sanitare în celulă, inclusiv în vederea asigurării intimității;
2. în vederea schimbării geamurilor din celulă, astfel încât să pătrundă lumină naturală și aer curat;
3. în vederea iluminării artificiale a celulelor cu o intensitate medie;
4. în vederea efectuării reparației cosmetice în celule, inclusiv a podelii;
5. pentru asigurarea deținuților cu saltele, dar și lenjerie curată de pat;
6. pentru asigurarea biroului medical cu safeu pentru păstrarea medicamentelor;
7. în vederea reparării curții de plimbări;
8. pentru asigurarea curților de plimbare cu un loc special amenajat pentru condiții climaterice nefavorabile;
9. pentru repararea capitală a băilor și întreținerea într-o stare sanitară adecvată;
10. pentru sistarea tuturor celulelor neutilizate;
11. în vederea alimentării deținuților de trei ori pe zi, potrivit legislației în vigoare.

4.4. Garantarea dreptului la informare a persoanei reținute plasate în detenție

Dreptul la informare a persoanei reținute se extinde și la această etapă a reținerii. *Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în Izolatoare de detenție preventivă* stabilește că, la momentul preluării persoanei reținute de către polițiștii din IDP, aceștia i se oferă posibilitatea să ia cunoștință de (1) regulamentul de activitate al IDP și (2) lista drepturilor și obligațiilor pe care le are în calitate de persoană reținută. Procedura de operare menționează că drepturile și obligațiile trebuie să fie aduse la cunoștință în limba maternă a persoanei reținute. Persoana este informată cu privire la următoarele: dreptul la asistență juridică și la prezența traducătorului/interpretului, dreptul la asistență medicală, dreptul la corespondență, de a formula reclamații și de a contesta măsurile privative de libertate, dreptul de a comunica, dreptul la tratament decent, dreptul la asistență diplomatică, dreptul la vizită și la primirea de pachete, dreptul la hrană și apă potabilă, dreptul la plimbare, dreptul la odihnă. De asemenea, procedura de operare prevede și modul de operare al angajaților IDP, în cazul în care persoana declară greva foamei (refuză să mănânce).

Informarea persoanei cu privire la aceste aspecte este consemnată în evidențele interne de către personalul IDP (de obicei, prin întocmirea unui proces-verbal), iar persoana reținută confirmă prin semnătură că a primit aceste informații. De asemenea, IDP va afișa, în așa fel încât să fie vizibile, informații despre datele de contact ale:

1. oficiilor teritoriale ale CNAJGS;
2. subdiviziunile poliției;
3. procuraturile teritoriale și celor ierarhic superioare;
4. Ministerului Justiției – Serviciul interpreți și traducători;
5. Avocatului Poporului (Ombudsmanului);
6. instituțiilor cu atribuții de control asupra activității Poliției;
7. instanțelor judecătorești de toate nivelele.

Angajații IDP sunt obligați să comunice imediat persoanei reținute informațiile cu privire la datele de contact ale diverselor instituții publice, dacă aceasta solicită o astfel de informație, fapt consemnat într-un proces-verbal. Nu deținem informații cu privire la modul în care se realizează dreptul la informare în timpul plasării persoanei în detenție. Vizitele de monitorizare ale OAP nu au acoperit și această etapă a reținerii. Cu toate acestea, în scopul prezentei cercetări am considerat oportun să menționăm despre reglementările existente privind plasarea persoanei în detenție datorită faptului că și la această etapă participă angajați ai poliției. Din acest motiv, considerăm că este important de a instrui toate categoriile de polițiști care participă la diferite etape ale procesului de reținere cu privire la modul de realizare a reținerii, rolului lor la etapa corespunzătoare a reținerii, precum și modul în care trebuie să informeze/explice persoanelor reținute drepturile pe care le au. Este necesar ca polițiștii să înțeleagă necesitatea fiecărei etape și modul în care se determină legalitatea ei pentru a-și asuma responsabilitatea pentru fiecare acțiune procesuală pe care o întreprind.

Concluzii și recomandări:

I. Procesul decizional de aplicare a reținerii

1. Nu există o reglementare și divizare clară a competenței de reținere și a limitelor acesteia în cadrul subdiviziunilor IGP – în particular – și a altor instituții subordonate ale MAI – în general. Sub acest aspect, *Legea privind activitatea Poliției și statutul polițistului* și *Regulamentul privind organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne* creează dificultatea delimitării între Poliție ca instituție publică specializată a statului și unitatea centrală de administrare și control a acesteia din urmă – IGP. Drept efect, potrivit legii, fiecare polițist, indiferent dacă se află sau nu în exercițiul funcției, este nu doar în drept, ci și obligat să rețină persoana, dacă se întrunesc împrejurările prevăzute de lege. Pentru că nu este stabilit cu certitudine care din persoanele angajate în cadrul IGP și întru exercitarea căror atribuții prevăzute de lege pot lua decizia de reținere, normele respective, în ansamblul și sistemul lor, nu respectă cerința de claritate și previzibilitate cerută de CoEDO;
2. Se constată o inconsecvență între reglementările *Legii privind activitatea Poliției și statutul polițistului*, pe de o parte, și prevederile CPP, pe de altă parte. Astfel, în timp ce CPP reglementează obligația poliției judecătorești de a executa reținerea dispusă de judecător pentru infracțiunile de audiență, Legea menționată nu prevede o astfel de competență. În acest sens, este, totuși, necesar de subliniat că decizia de reținere, potrivit reglementărilor normative existente, nu aparține reprezentantului Poliției Judecătorești, decât în cazul în care acesta execută obligația generală care incumbă oricărui polițist de a reprima sau preveni orice faptă infracțională/contravențională și reține persoana care, în circumstanțele date, ar putea fi considerată autor al acesteia;
3. Extinderea cercului de subiecți competenți să decidă asupra reținerii nu poate avea impact pozitiv atât timp cât nu sunt prevăzute mecanismele

procesuale prin care cei care iau decizia de reținere, asigură și drepturile fundamentale ale acuzatului. Prin actul de reținere persoana obține un statut procesual, despre care trebuie informată imediat ce i se aplică măsura privativă de libertate. Atât pentru cazul organelor de constatare, prevăzute de art. 273 CPP, cât și pentru carabinieri, investiți cu dreptul și obligația de a reține, este imperativă constituirea unui astfel de mecanism, întrucât procedurile standard de operare adoptate de IGP sunt obligatorii doar pentru subdiviziunile respectivei unități centrale de administrare și control a Poliției. Deși capitolul II al Procedurii Standard de operare pentru reținere stabilește că *aceasta poate fi aplicabilă și altor funcționari publici cu statut special din cadrul Ministerului Afacerilor Interne abilitați cu competențe de privare a persoanei de libertate (reținere)*, rămâne neclar modul în care un act normativ subordonat legii adoptat de o subdiviziune (IGP) a MAI s-ar face direct aplicabil altor subdiviziuni ale aceleiași autorități (spre exemplu, Poliția de Frontieră sau Inspectoratul General de Carabinieri).

4. Legea este lacunară și la capitolul acțiunilor care urmează deciziei de reținere *de facto*, întrucât atât *Legea privind activitatea Poliției și statutul polițistului*, cât și *Legea cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri*, obligă polițistul, respectiv carabinierul, imediat după privarea de libertate, să înștiințeze în acest sens cea mai apropiată subdiviziune de poliție sau de carabinieri, fără, însă, a descrie acțiunile procesuale care trebuie întreprinse sau modalitatea de asigurare a prezenței reținutului în fața autorității competente în vederea deciziei aplicării reținerii de drept. În acest sens, ar fi necesară, cel puțin o normă, care ar face direct aplicabilă *Procedura standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* și în cazurile când reținerea se face de alți subiecți investiți cu acest drept.
5. La moment, eficiența aplicării Procedurilor Standard nu poate fi apreciată, dată fiind adoptarea acestora abia cu un an în urmă. Concluzia dată este confirmată și de vizitele realizate de reprezentanții OAP, care în doar 8 din cele 37 de rapoarte de monitorizare constată valorificarea de către poliție a scrisorii de drepturi, Anexa nr. 1 a *Ordinului IGP nr. 195 privind Procedura standard de operare pentru reținere*.

II. Reținerea persoanei de către poliție

6. Este apreciat pozitiv faptul că au fost elaborate și aprobate proceduri standard de operare care descriu procedura reținerii, având ca obiectiv principal respectarea și asigurarea drepturilor persoanei reținute. Totuși, este necesar de clarificat care este forța juridică a acestora și de asigurat aplicarea lor obligatorie de către subiecții abilitați cu dreptul de a reține. Aceste standarde trebuie să conțină un curriculum de instruire inițiale și continue pentru polițiști.
7. A fost extins cercul subiecților care pot realiza reținerea, fiind abilitați cu această competență și carabinierii, deși nu este foarte clar dacă procedurile operaționale sunt obligatorii și pentru această categorie de subiecți, fiind aprobate prin ordinul unei alte subdiviziuni a MAI. Cu toate acestea, este necesar de a întreprinde măsuri pentru instruirea carabinierilor privind modul de realizare a reținerii, pentru asigurarea respectării drepturilor persoanei reținute.
8. Deși la nivel legislativ au fost operate modificări menite să soluționeze problema termenului reținerii, practica poliției rămâne aceeași – termenul reținerii *de facto* este indicat eronat în procesul-verbal de reținere.
9. Se mențin și deficiențe la capitolul întocmirii procesului-verbal: (1) procesul-verbal al reținerii *de facto* nu se întocmește, iar (2) conținutul procesului-verbal de reținere continuă să fie unul sumar, din care lipsesc informații importante pentru stabilirea legalității și temeinicia reținerii.
10. Prevederile Codului de Procedură Penală cu privire la termenul de 6 ore pentru reținerea persoanei în scopul stabilirii identității nu se aplică, deoarece polițiștii nu au cunoștințele necesare și au nevoie de reglementări suplimentare.
11. Nu s-a schimbat situația nici privind respectarea dreptului la informare. Informarea inițială la etapa reținerii *de facto* nu se realizează. De cele mai dese ori, în timpul audierilor ofițerul de urmărire penală îi pune la dispoziție persoanei reținute o listă a drepturilor. Explicarea drepturilor practic nu se realizează.

III. Escortarea și transportarea persoanei reținute:

12. Deși *Procedura Standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate*, prin definiție, ar trebui să se refere la două acțiuni distincte – transportarea și escortarea persoanei reținute – aceasta reglementează, cu precădere escortarea, făcând referință doar ocazional cu privire la activitatea de transportare. Din aceste considerente, nu există prevederi exprese în materie de autoritate competentă care să asigure transportarea, reguli speciale privind persoanele sau mijloacele de transport prin care se realizează această acțiune (cu excepția cazului intervenției serviciului medical de urgență și folosirea ambulanței în sensul enunțat), etc.;
13. Acordul de colaborare între Inspectoratul General al Poliției și ministerul de resort în subordinea căruia activează serviciile medicale ar constitui o pre-condiție a aplicării prevederilor *Procedurii Standard* în materia verificării prealabile și acordării asistenței medicale persoanelor private de libertate ce urmează a fi plasate în IDP. Cu toate că acest act normativ a intrat în vigoare la 30 martie 2018, un asemenea acord nu se regăsește în sursele accesibile publicului, motiv pentru care nu poate fi evaluat imperativul și aplicabilitatea *Procedurii Standard* sub acest aspect;
14. *Procedura Standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* a fost elaborată, printre altele, în temeiul *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004 privind modul de organizare și desfășurare a activității de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute și arestate în izolatoarele de detenție provizorie ale comisariatelor de poliție*, ale cărui prevederi în materie de transportare sunt mai detaliate. Totodată, aceste două acte normative au un obiect comun de reglementare și rămâne neclară nu doar relația dintre ele, forța juridică a acestora, ci și modalitatea de aplicare practică a respectivelor. Drept consecință, se impune necesitatea evaluării rolului și locului *Procedurii Standard* în sistemul actelor normative de ordine internă care reglementează escortarea/transportarea persoanelor cărora li s-a aplicat reținerea drept măsură procesuală de constrângere;

15. În materie de escortare, actele normative sus-numite nu conțin reglementări consecvente. Bunăoară, *Procedura Standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate* oferă prerogativa constituirii escortei câtorva categorii de subiecți, pe când *Ordinul MAI nr. 5 din 05.01.2004* stabilește această competență exclusiv pentru „comandantul subdiviziunii (comisarul de poliție)”. Mai mult, potrivit *Procedurii Standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate, conducătorul subdiviziunii de Poliție poate delega competența de a constitui și de a instrui escorta*. Rămân, astfel, în afara sferei de reglementare normativă subiectul căruia îi pot fi delegate asemenea împuterniciri, actul prin care se dispune delegarea respectivă, precum și procedura care urmează a fi respectată în acest sens;
16. Similar situației constatate în cazul reținerii de drept, în cazul reținerii de facto lipsește claritatea reglementării sub aspectul procedurii și autorității competente din cadrul Poliției investită cu dreptul de a desemna polițiștii responsabili pentru constituirea/ executarea escortei. Prevederile normative aplicabile din *Procedura Standard* nu lasă nici măcar loc de interpretare în sensul determinării autorității îndreptățite să se pronunțe asupra escortei, iar *Ordinul MAI nr. 5 din 05.01.2004* nu face distincție între aceste două forme de reținere (de fapt și de drept);
17. Atribuția de escortare, reieșind din reglementările CPP, ale *Legii privind activitatea Poliției și statutul polițistului* și ale actelor normative subordonate legii aplicabile, inclusiv *Procedura Standard de operare privind escortarea și transportarea persoanei private de libertate*, este stabilită în sarcina mai multor subdiviziuni specializate ale Poliției. Totodată, actele normative accesibile publicului nu determină cazurile de intervenție pentru fiecare dintre ele, generând dificultăți în activitatea practică, evocată de fiecare dată de angajații IDP și ai inspectoratelor de poliție intervievați cu ocazia vizitelor efectuate de OAP. Mai mult, angajați ai poliției, care potrivit normelor de ordine internă au o altă competență funcțională, sunt deseori antrenați în activități de acest gen. Această obligație este instituită în temeiul pct. 3.33 al *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004*. Prin urmare, baza normativă lacunară în materie de escortare nu permite de a stabili cu certitudine care este autoritatea competentă să decidă și să formeze escorta, precum și modalitatea practică

prin care se realizează cooperarea între diferite structuri ale poliției în contextul luării deciziei de reținere și executării ei prin transportare și escortare;

18. Sub aspectul particular al transportării, în cadrul vizitelor preventive efectuate în cadrul a 24 IDP membrii OAP au stabilit că în 10 raioane/municipii mijloacele de transport necesare escortării persoanelor reținute se află într-o stare deplorabilă și necesită a fi înlocuite cu automobile noi, care să corespundă rigorilor tehnice și normative în materie. În 4 raioane asemenea mijloace de transport lipsesc, iar IDP sunt nevoite să apeleze la unitatea de gardă pentru transportarea reținuților;
19. Avocatul Poporului subliniază că executarea escortării/transportării nu se realizează în condiții de siguranță, inclusiv pentru angajații poliției, constatându-se cazuri în care aceștia s-au îmbolnăvit, preluând boala infecțioasă de la persoana escortată. Rapoartele privind vizitele preventive indică, de asemenea, asupra insuficienței de locuri în mijloacele de transport și asupra faptului că nu există separare între locurile destinate deținuților și cele prevăzute pentru escortă, precum și că nu este clară modalitatea de separare a deținuților după gen (femei și bărbați) și după vârstă (minori și adulți) pe durata transportării;
20. Ansamblul constatărilor făcute de OAP nu reflectă nici un caz în care persoana să fi fost escortată la instituția medicală pentru a fi supusă controlului medical prealabil plasării în IDP;
21. Nici *Procedura Standard* și nici *Ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004* nu reglementează situația refuzului bănuțului sau oricărui acuzat privat de libertate de a fi escortat la organul de urmărire penală sau în instanța de judecată și procedura care trebuie să fie urmată în acest caz.

Perspectivile enunțate supra solicită în mod imperativ modificări normative de natură să asigure claritatea, accesibilitatea și previzibilitatea „legii”, care implicit vor constitui garanțiile generale ale drepturilor fundamentale ale persoanei reținute.

IV. Plasarea în detenție a persoanei reținute

22. A fost elaborată și aprobată *Procedura standard de operare privind plasarea persoanei reținute în Izolatoare de detenție preventivă*. Deși nu deținem date cu privire la modul în care se respectă procedurile legale privind plasarea persoanei în detenție, este necesar de a asigura aplicarea corespunzătoare a acestei proceduri de operare.
23. Această procedură conține prevederi clare privind modul de asigurarea a drepturilor persoanei reținute la plasarea sa în detenție.
24. Nu este foarte clar care trebuie să fie acțiunile angajaților IDP când stabilesc urme ale forței fizice la plasarea persoanei în detenție. Procedura de operare face referință la măsurile pe care trebuie să le întreprindă angajații IDP, dacă aceste urme apar după plasarea persoanei în IDP.
25. Condițiile de detenție din IDP din țară încă nu au fost ajustate în concordanță cu standardele internaționale. Urmează a fi implementate recomandările făcute de OAP în baza vizitelor de monitorizare în fiecare IDP.

Anexa 1

Informații privind izolatoarele de detenție provizorie

N/R	Subdiviziunea	Amplasarea	Numărul celulelor			Capacitatea de cazare (locuri)		Paturi		
			total	celule funcționale	celule nefuncționale (activitate sistată)	total, conform documentației	nr. admisibil de locuri	total	utilizate	neutilizate
1	DP Chișinău	Suprafață	22	21	1	67	67	75	67	8
2	Bălți	Suprafață	3	0	3	6	0	3	0	3
3	Bender	Suprafață	5	2	3	20	6	10	3	7
4	Anenii Noi	Nivel 2	11	6	5	22	12	22	12	10
5	Basarabeasca	Suprafață	7	2	5	14	14	9	4	5
6	Briceni	Suprafață	7	7	0	16	16	7	7	0
7	Cahul	Suprafață	12	6	6	12	2	14	12	2
8	Călărași	Demisol	11	4	7	20	11	11	11	0
9	Cantemir	Subsol	6	4	2	26	8	16	8	8
10	Căușeni	Suprafață	7	4	3	16	16	16	16	0
11	Cimișlia	Suprafață	8	4	4	32	16	32	16	16
12	Criuleni	Demisol	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Dondușeni	Nu deține	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Drochia	Demisol	12	3	9	50	12	50	12	38
15	Dubăsari	Sistat	0	0	0	0	0	0	0	0
16	Edineț	Demisol	7	4	3	15	15	15	15	0
17	Fălești	Demisol	9	5	4	20	12	16	12	4
18	Florești	Demisol	7	5	2	10	10	10	10	0
19	Glodeni	Subsol	7	2	5	6	6	6	6	0
20	Hîncești	Suprafață	9	1	8	38	38	22	4	18
21	Ialoveni	Nu deține	0	0	0	0	0	0	0	0
22	Leova	Suprafață	9	5	4	19	11	11	11	0

N/R	Subdiviziunea	Amplasarea	Numărul celulelor			Capacitatea de cazare (locuri)		Paturi		
			total	celule funcționale	celule nefuncționale (activitate sistată)	total, conform documentației	nr. admisibil de locuri	total	utilizate	neutilizate
23	Nisporeni	Demisol	7	7	0	19	19	19	19	0
24	Ocnîța	Suprafață	8	4	4	15	11	15	11	4
25	Orhei	Suprafață	11	3	8	25	9	25	9	16
26	Rezina	Demisol	16	2	14	60	16	16	6	10
27	Rîșcani	Suprafață	9	3	6	6	6	6	6	0
28	Sângerei	Suprafață	9	4	5	9	9	16	9	7
29	Șoldănești	Suprafață	4	1	3	12	2	12	2	10
30	Soroca	Subsol	12	12	0	50	50	24	24	0
31	Ștefan Vodă	Suprafață	3	3	0	7	7	7	7	0
32	Strășeni	Subsol	0	0	0	0	0	0	0	0
33	Taraclia	Demisol	4	4	0	4	4	8	8	0
34	Telenești	Suprafață	7	3	4	24	8	8	4	4
35	Ungheni	Demisol	7	4	3	44	28	28	18	10
36	Comrat	Demisol	11	3	8	0	8	8	8	0
37	Ceadâr-Lunga	Demisol	10	1	9	3	3	3	3	0
38	Vulcănești	Suprafață	0	0	0	0	0	0	0	0
	TOTAL		277	139	138	687	452	540	360	180

Anexa 2

Extras din interviurile cu persoanele reținute realizate de OAP

Cazul S (IUP Rezina/ 38 ani)

– „la data de..., aproximativ la ora 21.00, în timp ce mă aflam la mătușa în ospetie, am fost reținut de către colaboratorii Inspectoratului de poliție.... Polițiștii m-au pus la pământ, după care ne-au pus cătușele și m-au urcat în automobilul cu care au venit. Pe drum, până la inspectoratul de poliție am fost amenințat cu pistolul de către polițiști din automobil.” – „când am ajuns în incinta inspectoratului de poliție eram așteptat de ofițerul de urmărire penală și de către avocatul garantat de stat”. – „avocatul garantat de stat nu prea s-a implicat în timpul întocmirii procesului – verbal de reținere, a semnat și a plecat.” – „drepturile și obligațiile ne-au fost aduse la cunoștință de către ofițerul de urmărire penală în comun cu avocatul.” – „polițistul ne-a adus la cunoștință și dreptul de a tăcea și de a nu mărturisi în privința sa.” – „rudele au fost informate despre fapta reținerii de către colaboratorii de poliție care m-au reținut, în timp ce ne deplasam spre inspectoratul de poliție. A fost informat fratele meu care lucrează la benzinărie. – „examinarea medicală a fost efectuată de către felcerul instituției în unitatea de garda. Această examinare a fost mai mult superficială. – „între orele 21.00 și 23.30 până a fi plasat în Izolatorul de detenție provizorie a IP..., am fost de mai multe ori agresat și amenințat cu pistolul de către polițiștii care m-au însoțit la inspectoratul de poliție, îmbrăcați în civil. – pe marginea incidentului petrecut a fost anunțat procurorul care a dispus efectuarea expertizei medico – legale. Cauza este investigată de către procuratura..., care urmează să se expună.

Cazul R. (IUP Rezina/ 27 ani)

– „la data de..., s-a prezentat polițistul de sector la domiciliu și ne-a comunicat că este necesar să ne deplasăm la Inspectoratul de poliție..., pentru a semna careva documente (anterior am bătut concubina).”
– „la inspectoratul de poliție am ajuns la ora 14.00. Până la 14.40 am stat în coridor lângă ușa ofițerului de urmărire penală până s-a prezentat și avocatul garantat de stat. Acțiunile avocatului au fost superficiale, fără obiecții referitor

la reținerea mea.” – „drepturile și obligațiile ne-au fost aduse la cunoștință de către avocat.” – „rudele nu au fost informate despre reținerea mea.” – „dreptul de a tăcea și nu a mărturisi în privința sa nu ne-a fost adus la cunoștință de către angajații inspectoratului.” – „aproximativ la ora 15.20 a fost finisat procesul – verbal de reținere.” – „examinarea medicală a fost efectuată de către felcerul instituției în cabinetul medical, după care am fost plasat în IDP pe 3 zile.”

Cazul I. (IUP Cahul/ 17 ani)

– La data de....2018, aproximativ în jurul orei 14.00, poliția de sector din... a venit acasă și mi-a spus „Ia-ți buletinul de identitate și hai cu noi la poliție. Acasă nu era nimeni din rude-maturi, numai fratele mai mic, mama era plecată la...”. Din spusele minorei, ea îi cunoștea vizual pe polițiști, deși nimeni dintre ei nu s-au prezentat. A fost transportată la Inspectoratul de poliție.... Aproximativ la orele 16:30 minora a fost plasată în Izolatorul de detenție provizorie a IP... – „Eu știu de ce am fost reținută. Mi s-au dat 2 ani de probațiune. Eu nu mă prezentam și Oficiul de probațiune a înaintat o acțiune în instanța de judecată, după care acum mi s-au dat 1,5 ani de închisoare. Aceasta mi-a explicat și polițistul”. – „Din momentul în care am ajuns la IP., ofițerului de serviciu i s-a spus – „Fata aceasta nu are voie să iasă afară”, după care au telefonat cuiva și l-au chemat pe dl... Movileanu”. – „Drepturile și obligațiile ne-au fost explicate de către dl... Movileanu (polițist) în timpul întocmirii procesului-verbal de reținere.” „Mi-au dat 4 foi și o foaie cu drepturile și obligațiile și mi-au spus să le semnez, pe urmă le voi citi”. – „Avocatul garantat de stat în timpul întocmirii procesului-verbal a fost prezent”. – Pedagogul sau psihologul în timpul reținerii și întocmirii procesului-verbal de reținere nu erau prezenți. – „Mi s-a explicat că pot suna la rude. Eu nu am vrut să sun pe nimeni. Atunci V. Movileanu a sunat singur mătușii mele de la telefonul său personal”. – „Am fost examinată de medicul din Izolator a doua zi pe...2018”.

Cazul D. (IUP Cahul)

– „Am fost reținută anul acesta. Când au venit să mă rețină eram singură acasă în satul C.... Nu țin minte data reținerii, știu că era într-o zi de sâmbătă. Eu am întrebat pentru ce mă rețin, la care ei mi-au răspuns „Tu știi pentru ce””. – „În timpul reținerii am fost lovită cu „dubinka”. Pe acest caz am scris plîngere la procuratură. La moment plîngerea se examinează”. – „Am fost

adusă în IP. și am dormit o noapte în izolatorul de detenție provizorie, iar apoi mi-au dat drumul acasă. Avocat nu mi-au acordat, drepturile și obligațiile nu mi le-au explicat”. – „Sâmbăta următoare au venit, mi-au dat niște hârtii, apoi m-au dus la Chișinău la... pentru efectuarea expertizei medico-legale, unde am stat 1 lună. Numai la Spital a fost avocatul”. – „De la... au venit colaboratorii de poliție, m-au luat și m-au dus la Penitenciarul nr. 5 Cahul”. – „Nu mi s-a permis să telefoniez și să anunț rudele că sunt închisă, nici la poliție, nici în penitenciar”. – „Medicul m-a examinat în inspectorat și în penitenciar”.

Cazul V. (IUP Cahul)

– „2 săptămâni în urmă stăteam acasă cu prietenii (eram 3) când deodată s-au apropiat 8 polițiști, ne-au spus să ne urcăm în mașină și ne-au dus la inspectorate de poliție diferite. Eu am fost dus la IP..” – ” Mașina mea au luat-o tot acei 8 polițiști și nu cunosc nimic despre ea”. – „Procesul-verbal de reținere mi-a fost întocmit în IP.... A participat avocatul de stat.” – „Drepturile și obligațiile nu mi s-au adus la cunoștință”.. – „Am semnat ceva acte acolo, însă nu țin minte ce anume”. – „Nu mi s-a permis să telefoniez rudelor și să le anunț că sunt reținut”.

Cazul V. (IUP Bălți/ 21 ani)

– pe data de....2018 am fost reținut la N... la lucru pe câmp, au venit persoane îmbrăcate în civil care s-au prezentat ca poliția criminală și m-au dus la inspectoratul din..., au spus că am ceva de iscălit. Apoi m-au dus la judecată în Ungheni. La inspectorat m-au reținut pentru 72 de ore. La întocmirea pr. verbal de reținere a participat avocatul. Drepturile și obligațiile nu mi le-au explicat, dar am iscălit niște foi. Dreptul de a tăcea nu mi s-a adus la cunoștință, dar avocatul o prins să vorbească oleacă cu mine și mi-a spus: „vezi și tu, gândește-te cum ai să procedezi... pedeapsa e mai blândă dacă o să recunoști”. Când am intrat în izolator, medicul m-a examinat. Tot la inspectorat mi-au dat voie să telefoniez.

Anexa 3

Inspectoratul de poliție Cimișlia

(4 aprilie 2018) Foto_OAP_IP Cimișlia_izolatorul poliției_04.04.2018

Inspectoratul de poliție Basarabeasca

(4 aprilie 2018) Foto_OAP_IP Basarabeasca_izolatorul poliției_04.04.2018

Inspectoratul de poliție Nisporeni

(18 aprilie 2018) Foto_OAP_IP Nisporeni_izolatorul poliției_18.04.2018

Inspectoratul de poliție Ungheni

(18 aprilie 2018)

Foto_OAP_IP Ungheni_izolatorul poliției_18.04.2018

Inspectoratul de poliție Cantemir

(24 aprilie 2018)

Foto_OAP_IP Cantemir_izolatorul poliției_24.04.2018

Inspectoratul de poliție Leova

(24 aprilie 2018)

Foto_OAP_IP Leova_izolatorul poliției_24.04.2018

Inspectoratul de poliție Florești

(2 mai 2018)

Foto_OAP_IP Florești_izolatorul poliției_02.05.2018

Inspectoratul de poliție Soroca

(2 mai 2018)

Foto_OAP_IP Soroca_izolatorul poliției_02.05.2018

Inspectoratul de poliție Sîngerei

(22 mai 2018)

Foto_OAP_IP Sîngerei_izolatorul poliției_22.05.2018

Inspectoratul de poliție Telenеști

(22 mai 2018)

Foto_OAP_IP Telenеști_izolatorul poliției_22.05.2018

Inspectoratul de poliție Ocnița

(31 mai 2018)

Foto_OAP_IP Ocnița_izolatorul poliției_31.05.2018

Inspectoratul de poliție Făleşti

(7 iunie 2018)

Foto_OAP_IP Făleşti_izolatorul poliției_07.06.2018

Inspectoratul de poliție Glodeni

(7 iunie 2018)

Foto_OAP_IP Glodeni_izolatorul poliției_07.06.2018

Inspectoratul de poliție Călărași

(3 iulie 2018)

Foto_OAP_IP Călărași_izolatorul poliției_03.07.2018

Inspectoratul de poliție Orhei

(14 iunie 2018)

Foto_OAP_IP Orhei_izolatorul poliției_14.06.2018

Inspectoratul de poliție Drochia

(31 iulie 2018)

Foto_OAP_IP Drochia_celula_izolatorului poliției_31.07.2018

Inspectoratul de poliție Edineț

(14 iunie 2018)

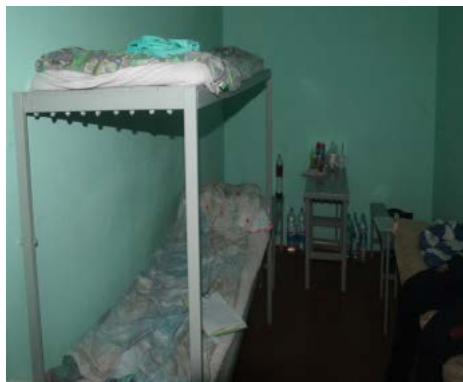
Foto_OAP_IP Edineț_izolatorul poliției_14.06.2018

Inspectoratul de poliție Ceadâr-Lunga

(24 iulie 2018)

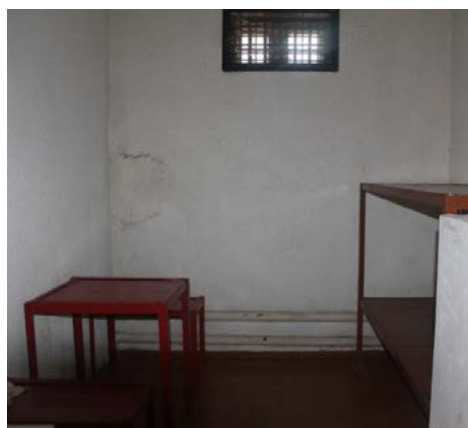
Foto_OAP_IP Ceadâr-Lunga_izolatorul poliției_24.07.2018

Inspectoratul de poliție Târgu Jiu

(20 iunie 2018)

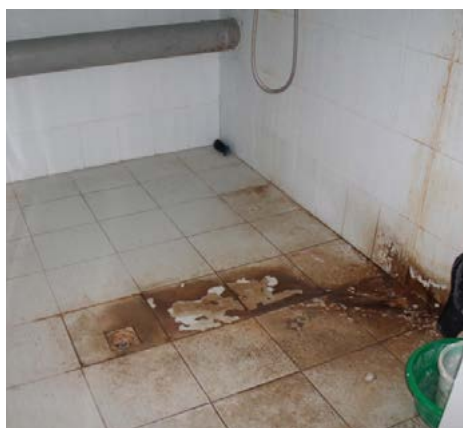
Foto_OAP_IP Târgu Jiu_izolatorul poliției_20.06.2018

Inspectoratul de poliție Briceni

(23 iunie 2018)

Foto_OAP_IP Briceni_izolatorul poliției_23.06.2018

Inspectoratul de poliție Rezina

(12 iulie 2018)

Foto_OAP_IP Rezina_izolatorul poliției_12.07.2018

Inspectoratul de poliție Șoldănești

(12 iulie 2018)

Foto_OAP_IP Rezina_izolatorul poliției_12.07.2018

Inspectoratul de poliție Rîșcani

(31 iulie 2018)

Foto_OAP_IP Rîșcani_izolatorul poliției_31.07.2018

Inspectoratul de poliție Comrat

(24 iulie 2018)

Foto_OAP_IP Comrat_izolatorul poliției_24.07.2018

Inspectoratul de poliție Ștefan-Vodă

(10 august 2018)

Foto_OAP_IP Ștefan-Vodă_izolatorul poliției_10.08.2018

